

59. Tiistaina 22 päivänä toukokuuta 1990

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

ilmoitetaan saapuneeksi valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko .. 1769

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta sekä laiksi valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle annetun lain 2 §:n kumoamisesta ..

Hallituksen esitykset n:ot 227 ja 238/1989 vp.

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 38

2) Ehdotukset laeiksi testamentin valvontaa koskevien säännösten kumoamisesta 1770

Hallituksen esitys n:o 1

Lakivaliokunnan mietintö n:o 5

Suuren valiokunnan mietintö n:o 39

3) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteenä olevan tullitariffin muuttamisesta ..

Hallituksen esitys n:o 5

Siv.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10

Suuren valiokunnan mietintö n:o 40

Siv. 4) Ehdotus laiksi aluevaihdosta valtion ja Helsingin kaupungin välillä ... 1770

Hallituksen esitys n:o 39

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12

Suuren valiokunnan mietintö n:o 41

5) Ehdotus eläinlääkintähuoltolaiksi 1771

Hallituksen esitys n:o 252/1989 vp.

Talousvaliokunnan mietintö n:o 4

Suuren valiokunnan mietintö n:o 42

6) Ehdotus laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta ..

Hallituksen esitys n:o 132/1989 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 235 ja 254/1988 vp. sekä 225/1989 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5

Suuren valiokunnan mietintö n:o 43

7) Ehdotus laiksi henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa 1782

Hallituksen esitys n:o 247/1989 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 876, 1001, 1040 ja 1045/1987 vp.

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 11

Suuren valiokunnan mietintö n:o 44

8) Ehdotus laiksi evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain muuttamisesta 1783

Hallituksen esitys n:o 32

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 12

Suuren valiokunnan mietintö n:o 45	Siv.
9) Ehdotukset laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta	1783
Hallituksen esitys n:o 45	
Lakialoitteet n:ot 15 ja 24	
Toivomusaloite n:o 713/1988 vp.	
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 46	
10) Ehdotukset laeiksi työttömyys- turvalain 22 §:n ja työttömyyskassa- lain muuttamisesta sekä laiksi kou- lutus- ja erorahastosta	1789
Hallituksen esitys n:o 46	
Lakialoite n:o 25/1987 vp.	
Toivomusaloitteet n:ot 927, 1000 ja 1033/1987 vp. sekä 664 ja 760/1988 vp.	
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 14	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 47	

Ensimmäinen käsittely:

11) Ehdotus laiksi ammatillisista op- pilaitoksista annetun lain 17 ja 21 §:n muuttamisesta	1792
Hallituksen esitys n:o 258/1989 vp.	
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2	

Esitellään:

12) Asetus 27 päivältä huhtikuuta 1990 rajavartiolaitoksen eräiden soti- lasvirkojen lakkauttamisesta ja perusta- misesta (A n:o 6)	1798
13) Asetus 27 päivältä huhtikuuta 1990 rajavartiolaitoksen eräiden virko- jen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 7)	„

Pöydällepanoa varten esi- tellään:

14) Laki- ja talousvaliokunnan mie- tintö n:o 10 hallituksen esityksestä neuvoa-antavaa kunnallista kansanää- nestystä koskevaksi lainsäädännöksi (HE n:o 136/1989 vp.)	„ Siv.
---	-----------

15) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laiksi Teijon alueen käyttämisestä ja laiksi maatilalain 21 §:n muuttamisesta sekä lakialoitteesta laiksi Teijon alueen käyttämisestä (HE n:o 234/1989 vp. ja LA n:o 34/1989 vp.)	1798
---	------

16) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus ulkoasiain- hallinnon eräiden virkojen perustami- sesta ja lakkauttamisesta (A n:o 5) ...	„
---	---

17) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä Euroopan vapaakauppaliiton perustamista koske- van konvention muuttamisesta tehdyn päättöksen eräiden määräysten hyväk- symisestä (HE n:o 38)	„
---	---

18) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä Suomen ja Puolan välisen energiansäästöä ja ym- päristönsuojelua koskevan yhteistyöso- pimuksen eräiden määräysten hyväksy- misestä (HE n:o 43)	„
---	---

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat
Ahde, Alho, Elo, Halonen, Helle, Hietala,
Joenpalo, Jokinen, Järvenpää, Järvisalo-Ka-
nerva, Karkinen, Kauppinen, Korkia-Aho,
Laaksonen, Laine, Lapiolahti, Laurila,
Louekoski, Mattila, Melin, Mäkipää, Män-
nistö, Nyby, Nyman, Paasio, Rantanen,
Rauramo, Sasi, Suominen, Tennilä, Törn-
qvist, Valli, Wasz-Höckert ja Väänänen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä
päivästä sairauden vuoksi edustajat Joenpa-
lo, Järvisalo-Kanerva ja Mäkipää, virkateh-
tävien takia edustajat Hietala, Louekoski ja

Pesälä sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Nyman ja Törnqvist, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia edustajat Alho, Halonen, Nyby, Sasi ja Wasz-Höckert sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ahde, Laaksonen, Laine, Männistö ja Tennilä, kuluvan toukokuun 24 päivään virkatehtävien takia edustajat Elo, Helle, Järvenpää ja Väänänen, 25 päivään sairauden vuoksi ed. Korkia-Aho sekä virkatehtävien takia edustajat Jokinen, Karkinen, Kauppinen, Laurila, Melin ja Paasio sekä 29 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Lapiolahti, Rantanen, Rauramo ja Valli sekä ensi kesäkuun 1 päivään virkatehtävien takia ed. Suominen.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 18 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 47, 48, 50, 52—54 ja 59—61, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimeenpannasta eduskunnalle 24 päivänä loka-kuuta 1986 annetun lain 2 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehel-le osoitettuna, saapunut valtion virkamies-lain nojalla 27 päivänä huhtikuuta 1990 annettu

Asetus museoviraston eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä nimien muuttamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemie-

helle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 199—201, 203, 205, 206, 209, 214, 217 ja 226. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13.

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että valtioneuvoston kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 17 päivästä on eduskunnalle saapunut valtioneuvoston Suomen koulutusjärjestelmää, koulutuksen tasoa ja kehittämislinjoja koskeva selonteko. Selonteko on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momentin mukaan selonteko on pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle huomenna keskiviikkona kello 14 alkavaan istuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta sekä laiksi valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimeenpannasta eduskunnalle annetun lain 2 §:n kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitykset n:ot 227 ja 238/1989 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 38

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuu-

dessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetystä ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisyjärestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti: Ensin tehdään päätös siitä suuren valiokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös sen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljessä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Toisessa käsittelyssä päätetty toinen lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toinen lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi testamentin valvontaa koskevien säännösten kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 1
Lakivaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 39

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteenä olevan tullitariffin muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 5
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 40

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi aluevaihdoista valtion ja Helsingin kaupungin välillä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 39

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12
Suuren valiokunnan mietintö n:o 41

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus eläinlääkintähuoltolaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 252/1989 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 42

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 132/1989 vp.
Toivomusaloitteet n:ot 235 ja 254/1988 vp. sekä 225/1989 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 43

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään lakiehdotuksesta. Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys on askel oikeaan suuntaan siinä mielessä, että se antaa mahdollisuuden Suomen sisävesialueella asettaa öljy- ja kemikaliosäiliöaluksille liikennöintiä koskevia kieltoja ja rajoituksia.

Lakiesityksen perusteluissa myös todetaan, että hallituksella on tarkoitus kieltää raskaan polttoöljyn kuljetus sisävesillä välittömästi. Heikkona puolena hallituksen esityksessä on se, että lakiesityksen perusteluissa sivulla 5 annetaan selvästi ymmärtää raskaan polttoöljyn kuljetuskiellon antavan mahdollisuuden säästää öljyntorjuntavalmiustalukustannuksissa Saimaalla. Tähän näkemykseen en voi yhtyä.

Saimaalla, jota tämä lainmuutos lähinnä koskee, liikkuu esityksen perustelujenkin mukaan kahdeksan raskaan polttoöljyä polttoaineenaan käyttävää alusta. Yhdellä aluksella voi kerrallaan olla jopa 100 kuutiota raskasta polttoöljyä polttoaineenaan väli-pohjaan sijoitettuna. Raskas polttoöljy on tällöin vain yhden pellin takana vesistöstä. Mikäli tällainen alus ajaa karille, on edessä helposti vakava ympäristöonnettomuus, jota Saimaan sokke-loisilla nopeasti virtaavilla väylillä on vaikea rajoittaa kovinkaan suppealle alueelle.

Tällaisessa tilanteessa raskasta polttoöljyä kuljettavien säiliöalusten liikennöinnin mahdollinen kieltäminen Saimaalla ei anna mitään oikeutta vähentää muita toimia öljyonnettomuuksien estämiseksi Saimaan alueella. Saimaan ainutlaatuisen luonnon ja eliöstön suojelemiseksi on luonnollisesti paras tapa pyrkiä estämään ympäristöonnettomuudet ennakkolta.

Tässä suhteessa raskasta polttoöljyä kuljettavien säiliöalusten liikennöinnin kieltäminen olisi askel oikeaan suuntaan. Sen lisäksi tulisi asettaa ehdoton vaatimus kohtuullisen siirtymäajan puitteissa kaikille Saimaalla ja muilla maamme sisävesillä kulkeville aluksille, että ne eivät saa kuljettaa polttoöljyä laitaan asti ulottuvissa säiliöissä.

Tämän lisäksi on välttämätöntä nopeuttaa huomattavasti Saimaan syväväylästäön uudistamista nykyistä turvallisemmaksi. Vaarallisia kohtia on varsin paljon Saimaan vesistöalueella. Niistä ehkä pahimmat ovat Puu-

malan, Savonlinnan ja Leppävirran kuntien alueilla. Samoin Saimaan väylästä viitoituksen uudistaminen nykyistä turvallisemmaksi kaipa tehostamista.

Myös Saimaan alueen öljyntorjuntakalustoa on kohennettava. Tässä suhteessa on tapahtunutkin jo varsin paljon. Esimerkiksi uusia öljyntorjunta-aluksia on tilattu ja muutakin kalustoa ollaan uudistamassa. Kaluston hankinta- ja uudistamisvauhti on kuitenkin aivan liian hidas. Sitä tulisi nopeuttaa. Tarvitaan myös nykyistä nopeammin liikkuvia ja tehokkaammin veden pinnalta öljyä kerääviä aluksia tuolle alueelle. Tässä suhteessa tarvitaan myös uuden tyyppisen teknologian kehittämistä erityisesti Saimaan olosuhteisiin soveltuviksi.

Raskaan polttoöljyn ohella on syytä kieltää myös muiden ympäristölle vaarallisten aineiden kuljettaminen Saimaan vesistöalueella ja muilla maamme sisävesillä. Tämä saattaa muutoin muodostua tulevaisuudessa vakavaksi ongelmaksi. Hallituksen esityksessä todetaan vain, että vaarallisten aineiden osalta asiaa selvitetään. Tarvitaan tehokkaita toimia tässä yhteydessä.

Saimaalle hankitun jäänmurtajan myötä vesiliikennettä voidaan jatkaa talvella alueella. Talviliikenne luo omat ongelmansa, ja sen osalta tulisi noudattaa erittäin suurta varovaisuutta. Mikäli karilleajo tapahtuu vesistön ollessa jäässä, ajautuu mahdollisesti aluksesta päässyt öljy helposti voimakkaiden virtojen myötä jään alle, mistä öljyntorjunta on lähes mahdoton. Vahingot tulevat olemaan sitten todella pahaa luokkaa, mistä hyvä havainnollistava esimerkki saatiin, kun Suomenlahdella taannoin muutama vuosi sitten neuvostoliittolaisesta tankkerista vuoti öljyä onnettomuuden seurauksena mereen.

Mikäli raskaan polttoöljyn kuljetus säiliöaluksissa loppuu maamme sisävesillä, on tärkeää huolehtia siitä, ettei tämä nosta Saimaan vesistöalueilla öljynkuljetuskustannuksia. Rautateitse vastaavan öljymäärän kuljettaminen onnistuu varsin helposti. Hallituksen on tällöin omalta osaltaan kuitenkin huolehdittava siitä, että rautatiekuljetus ei ole hinnaltaan vesikuljetusta kalliimpaa.

Arvoisa puhemies! Edellä sanomani perusteella ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan perustelulausuman:

”Eduskunta edellyttää hallituksen tehostavan toimenpiteitä Saimaan ja muiden sisäve-

sialueiden öljyvahinkojen estämiseksi seuraavasti:

— asettamalla kohtuullisen siirtymävaiheen jälkeen kaikille sisävesillä liikkuville aluksille vaatimuksen, etteivät ne saa kuljettaa aluksen polttoaineenakaan käyttämäänsä polttoöljyä ulkolaitaan ulottuvissa säiliöissä;

— parantamalla Saimaan öljyntorjuntavalmiutta edesauttamalla öljyntorjunta-alusten, erityisesti nopeiden, tehokkaasti öljyä veden pinnalta keräävien aluksien käyttöön ottamista ja alueen muun öljyntorjuntakaluston, esimerkiksi puomien, uusimista;

— nopeuttamalla Saimaan syväväylästä kunnostusta erityisesti kaikkein vaarallisimmilta kohdilta ja nopeuttamalla väylästä viitoituksen kunnostusta nykyistä turvallisemmaksi.”

Jätän toisen pöydille jaetun perustelulausumaesitykseni tekemättä, koska sain tietää äskettäin, että kaikki lausumaesitykset asetetaan äänestyksissä vastakkain. Tätä menettelyä toki sopii ihmetellä. Osittain sille on perustelut, mutta ehkä voidaan todeta, että kun nämä esitykset eivät toisilleen olleet täysin vastakkaisia, niin toisinkin tavoin olisi voitu menetellä.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajassa liikkuu ilmiselvästi ponsiherkkyyttä ja valiokuntien yksimielisten mietintöjen lukutaidon puutetta. Ed. Kietävänen lausumassa olevat asiat on kaikki valiokunnan mietinnössä huomioitu. Ensinnäkin ulkolaitaan ulottuvien säiliöiden kieltäminen on lausumana mainittu. Edelleen öljyntorjuntavalmiuden lisääminen, kaluston lisääminen ja parantaminen sekä väylästä parantaminen turvallisuutta lisäävällä tavalla on mainittu mietinnössä. Hän unohti vain omassa lausumaesityksessään lisäksi valiokunnan mietinnössä olevat kohdat siitä, että turvallisuusmääräyksiä yleensäkin pitää tiukentaa ja lisäksi alusten miehistön koulutusta tulee lisätä.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suosittelisin ed. Rajamäelle, ennen kuin hän lähtee tuommoisia puheenvuoroja käyttämään, sisälukuharjoitusta, että hän lukisi sekä mietinnön että ponsilausemani. Sen jälkeen olisi helpompi katsoa. Nimenomaan katsoin hyvin tarkkaan, että ne eivät ole saman sisältöiset.

Lausumani tukee osittain valiokunnan kantaa, mutta on muutamilta osin sitä tarkentava ja osittain käsittelee asioita, joita ei ole valiokunnan mietinnössä käsitelty.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensiksi muutama näkökohta itse lainmuutoksesta ja sen mukanaan tuomista ongelmista. Tämä yhden pykälän muutos antaa yleisvaltuutuksen päättää asetustasoisesti tai valtioneuvoston päätöstasoisesti sitä, minkälaista turvallisuutta vesilläämme harrastetaan. Tämä sisältää sen mahdollisuuden, että spekuloidaan sellaisilla asioilla, joista ei tiedetä, mitä ne oikein pitävät sisällään. Niillä, jotka keskustelua tästä asiasta ovat julkisuudessa käyneet, ei ole näköjään ollut tiedossaan lainkaan, mitä hallituksen asetusehdotukseen sisältyy, ja tämä on varsinainen ydinasia tässä yhteydessä.

Öljynkuljetukset ovat aina riski, tapahtuivat ne aivan missä tahansa — maanteillä, rautateillä tai vesistöalueilla. Sinä aikana, kun hallituksen lakiesitystä on käsitelty laki- ja talousvaliokunnassa, on tapahtunut öljynkuljetusvahinkoja Euroopassa merialueilla, sisävesillä, maanteillä ja rautateillä, ja erikoisesti maanteillä ja rautateillä Suomessa. Vesistöalueilla ei ole tapahtunut. Kysymys on siis suhteellisesta turvallisuudesta. Absoluuttiseen turvallisuuteen ei ole mahdollista päästä. Kysymys on tämän suhteellisen turvallisuuden edistämistä.

Energiataloudellisesti olisi kaikkein edullisinta hoitaa kuljetukset vesiteitse, mutta öljyonnettomuusriski on aina olemassa, kuten olemme havainneet. Suomen sisävesillä ja rannikkovesillä liikennöi tällä hetkellä 110 alusta, joissa on pohjatankissa yhden pellin takana öljyä, hyvin useissa aluksissa 100 tonnia öljyä. Siis kun yksi pelti menee puhki, niin tuo öljy valuu mereen. Rannikkovesillä liikennöi tällä hetkellä kolme tankkeria, joissa ei ole lainkaan kaksoispohjaa. Tämä on hyvin merkittävä ympäristöriski. Sen sijaan paljon keskusteltu raskaan polttoöljyn kuljettaminen tankkialuksissa Saimaalla on loppunut, kun ei ole yhtään alusta, jolla tuota liikennettä tällä hetkellä hoidettaisiin.

Arvoisa puhemies! Tässä tapauksessa olen- nista onkin se, mitä asetusluonnoksessa todetaan. Asetusluonnoksen mukaan sallittaisiin 200 kuutiometriä öljyä kuljetettavan ulkolaidan takana öljysäiliössä, yhden pellin

takana. Kun se yksi pelti menee puhki, niin öljy valuisi aluksen ulkopuolelle. Juuri tähän olennaiseen vaaraan laki- ja talousvaliokunnassa kiinnitettiin huomiota. Haluttiin, että kehitettäisiin sellainen alustyyppi, joka poistaisi tämän riskin ja rakenteellisen heikkouden. Tällöin tulee kysymykseen sisävesitankkialuksissa ns. stabiliteettiongelma, joka koskee alle 15 000 dwt:n aluksia. Vakauden takia ne tarvitsevat tasapainotustankit ulkokyljilleen.

Nyt on kysymys siitä, mitä näissä tasapainotustankeissa on. Eräs ratkaisu olisi se, että niissä on vettä, ja onnettomuustilanteessa vesi valuisi järveen taikka jokeen. Itse polttoainesäiliöt, jotka tässä ovat kriittisiä, olisivat aluksen keskellä esimerkiksi eräänlaisina pystytankkeina. Tällaista alusta ei ole kuitenkaan vielä suunniteltu. Se on eräänlaisten keskustelujen tulos.

Valiokunnassa kuitenkin ajateltiin, että voitaisiin stimuloida kehitystä tähän suuntaan, että ei Siperian tiikeriä rauhoitettaisi Suomessa — sehän on yleensä uljain luonnonsuojeluteko, mitä meillä monet harrastavat. Me ymmärrämme hyvin, että olisi erittäin turvallista kieltää laivaliikenne kokonaan Saimaalla, mutta kuitenkin pitää nähdä mahdollisuus tämä energiataloudellisesti edullisen liikennöimisvaihtoehdon kehittämiseksi. Jotta nämä näkökohdat otettaisiin huomioon tässä keskustelutilanteessa, ehdotankin perusteluissa lausuttavaksi:

”Eduskunta edellyttää, että samalla kun kielletään raskaan polttoöljyn kuljettaminen säiliöaluksissa Suomen sisävesillä, eduskunta edellyttää hallituksen kieltävän myös polttoaineeksi tarkoitetun öljyn ja muiden öljytuotteiden kuljettamisen sisävesillä ja aluevesirajan sisäpuolella merialueella säiliöalusten säiliöissä, jotka ulottuvat pohjaan ja/tai ulkolaitaan.”

Selvyyden vuoksi on raskaan polttoöljyn kieltö tässä ponsiehdotuksessa mukana, ettei siitä tarvitse debatoita. Edelleen on otettu mukaan rannikkovedet tietoisena siitä, että rannikkovesillä, niin kuin sanoin jo, liikennöi kolme tankkialusta, joissa ei ole edes kaksoispohjaa, kaksoiskyljestä puhumattakaan.

Myönnän, että logiikkaan kuuluisi, että puututtaisiin myös kuivalastialuksiin ja niiden liikennöimiseen sisävesillä. Tähän asiaan tulemme palaamaan kirjallisen kysymyksen muodossa, kun hankimme tiedon kaikista

mahdollisista alustyypeistä, jotka voivat tulla kysymykseen kuivalastialuksina sisävesillä liikennöitäessä. Tätä tietoa ei vielä ollut tässä vaiheessa saatavilla, joten tähän asiaan joudutaan palaamaan myöhemmin.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen varsin hyvin valotti valiokunnan lähestymistapaa tähän asiaan. Hallituksen esityshän piti sisällään vain sen lakiteknisen tason, että asetuksella voidaan antaa kieltoja tai rajoituksia sisävesiliikennettä koskien. Laissahan ei siis esitetty yhtään mitään. Valiokunta ei halunnut jättää näin väljää tärkeässä asiassa annettavaa lakia millään tavalla raamittamatta, vaan halusi pohtia nimenomaan eri kuljetusmuotojen välisiä suhteita ja nimenomaan niitä riskejä, joita Saimaan osalta erityisesti on olemassa. Tällöin joudutaan hyvin vaikealla tavalla lähestymään eri kuljetusmuotojen asemaa, toisaalta korostamaan Saimaan luonnon ainutlaatuisuutta ja riskialttiutta pilaantumiseen nimenomaan öljyvahinkojen tapahtuessa, mutta myöskin pohtimaan elinkeinopoliittiselta kannalta sisävesiliikenteen merkitystä juuri Pohjois- ja erityisesti Itä-Suomen osalta. Tiedämme minkälaisia ratkaisuja juuri tältä osin mm. teollisuuden ja uusien työpaikkojen luomisen osalta on pyritty tekemään.

Alkuun täytyy todeta, että itse olen yli kaksi vuotta sitten tehnyt eduskuntakyselyn silloiselle ministerille Vennamolle nimenomaan luvattoman huonokuntoisten alusten kuriin saattamiseksi ja turvallisuusmääräysten lisäämiseksi sisävesillä ja Saimaalla.

Edelleen haluan selvyuden vuoksi todeta, kun on esiintynyt vääriä tietoja, että Varkaudelle, jos halutaan kotipaikoista puhua, ei raskasöljykielto merkitse mitään, koska raskaöljyä ja raskasöljyä ei vesitse tuoda Varkauteen lainkaan, joten kyllä tätä kysymystä myöskin olen omalta osaltani pohtinut ihan yleiseltä tasolta.

Valiokunta lähti siitä, että nimenomaan yksipohjaisilla aluksilla ei missään nimessä todella raskasta polttoöljyä pidä Saimaalla kuljettaa. Sen takia asetettiin juuri ed. Pulliaisen mainitsema tulevaisuuteen liittyvä vaatimustaso siitä, että kaksoiskylki- ja kaksoispohja-aluksilla ja erityisillä turvallisilla sääolosuhteilla tämä ehdoton kielto voitaisiin välttää. Sen lisäksi nimenomaan hallituksen perusteluissa täysin unohdettuun ongelmaan,

joka liittyy ulkolaitaan ulottuviin säiliöihin, joissa saattaa olla 100 tonniakin raskasta polttoöljyä, liitettiin toinen lausuma, eli nämä säiliöt pitäisi ehdottomasti kieltää. Jatkossa alusten suunnittelussa myöskin tulee tähän kiinnittää huomiota. Edelleen otettiin hyvin voimallisesti kantaa turvallisiin sääolosuhteisiin, edelleen luotsien määrään, väylästön parantamiseen, kaluston parantamiseen ja myös öljyntorjuntakaluston lisäämiseen Saimaan osalta.

Tässä tilanteessa, kun on lukenut ponsia, joita on jätetty, tulee mieleen, että tämä on nyt enemmän juuri ajankohtaan liittyvää ponsiherkkyyttä siinä mielessä, että ainut ero on todella suhtautuminen raskaan polttoöljyn kuljetusten kiellettyyn. Valiokunta yksimielisesti kannallaan kieltää ne, koska meillä ei ole valiokunnan ehdottoman kiellon yhteydessä mainittua kalustoa. Valiokunta kiristää hallituksen esitystä, raamittaa nimenomaan ulkolaitasäiliöillä, joten ero on hyvin pitkälti siinä, annetaanko mahdollisuus jatkossa lainkaan kehittää sellaista kalustoa, joka maantiekuljetusten ja muidenkin kuljetusmuotojen riskit huomioon ottaen olisi yhtä turvallista.

Tässä yhteydessä kiinnittyi huomio ed. Paakkisen nimellä pöydälle jaettuun lausumaan, jossa nimenomaan todetaan, että valiokunnan kannanottojen toisessa kappaleessa lausutun johdosta esitetään todettavaksi, että ”eduskunta edellyttää poiketen laki- ja talousvaliokunnan kannanotoista, että raskaan polttoöljyn kuljettaminen on mm. hallituksen asianomaisen esityksen perusteluissa sekä hallituksen eduskunnalle vuonna 1988 antamissa liikenne- ja ympäristöpoliittisissa selonteissa asiasta esittämistä näkemyksistä ilmenneissä syistä kiellettävä sisävesillä”. Kun lukee valiokunnan mietinnön toisen kappaleen, jonka sijasta esitetään näin lausuttavaksi, tietysti poikkeus on ehdoton kielto — kaksoispohja. Mutta valiokunta toteaa myös toisessa kappaleessaan, että se ”edellyttää lisäksi, että Suomen sisävesillä liikennöivissä säiliöaluksissa ei kuljeteta polttoaineksi tarkoitettua öljyä eikä muitakaan öljytuotteita ulkolaitaan ulottuvissa säiliöissä”, ja edelleen, että tulee myös sisävesillä liikennöivää aluskantaa uusittaessa tämä ottaa jatkossa huomioon. Tarkoittaako tämä ponsi siis sitä, että koko tämän valiokunnan lausuman ja voimallisen kannanoton sijasta

lausuttaisiin vain se, mitä ilmenee hallituksen esityksistä ja liikenne- ja ympäristöpoliittisista selonteista? Siinä on vaara myös katsoa, että se lieventää valiokunnan tiukkaa kantaa. Itse kukin lukekoon ja tutkikoon sen, miltä pohjalta, koska toisessa kappaleessa on myös ulkolaitaan ulottuvat säiliöt mainittu.

Mitä löytyy näistä selonteista? Hallituksen esityksen perusteluista ei löydy ulkolaitamainintoja, mutta sen sijaan esimerkiksi ympäristöpoliittisessa selonteossa todetaan myös, että ”pohjavesiä suojellaan entistä tehokkaammin mm. laatimalla pohjavesialueiden suojelusuositukset. Näillä on tarkoitus turvata, että veden laatu säilyy moitteettomana, ja pyrkiä ohjaamaan pohjaveden tilaa uhkaava toiminta muualle”, joten tässä yhteydessä tämäkin on ilmeisesti nyt taustana ohjeiden annossa.

Edelleen on todettu samassa ympäristöpoliittisessa selonteossa, että: ”Eduskunnalle on tarkoitus antaa vielä vuoden 1988 aikana hallituksen esitys lainmuutoksista, joilla tehdään mahdollisiksi öljyn ja kemikaalien kuljetuksia koskevat liikennerajoitukset vaikeakulkuisilla reiteillä. Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia käyttää taloudellisia ohjauskeinoja kuten öljynsuojamaksun porrastamista edistämään kaksoispohjan ja kaksoiskylkien käyttöönottoa öljysäiliöalukissa. Suomi toimii tässä asiassa aktiivisesti erityisesti kansainvälisessä merenkulkujärjestössä.” Tämäkin on ponnen perusteluissa olevassa selonteossa aivan oikein hyvänä todettu.

Liikennepoliittisessa selonteossa todetaan sisävesiväylien kehittämiseen liittyvistä asioista, ja näin ollen tämä ponsi on varsin väljä. Siltä osin se toki tarkentaa, että se ehdottomasti poistaa kaksoispohja- ja kaksoiskylkimahdollisuudet raskaan öljyn kuljetuksissa, mihin liikennepoliittisessa selonteossa toki kuitenkin ja ympäristöpoliittisessa osittain viitataan.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on syytä korostaa sitä, että valiokunta puolen vuoden aikana pohti eri kuljetusmuotojen riskejä. Kuten ed. Pulliainen oikein totesi, turvallisinta on tietysti se, että raskasta öljyä tai muita kemikaaleja ei kuljeteta missään. Valitettavasti on vain niin, että niitä tarvitaan mutta niitä tarvitaan turvallisen kuljetuksen kautta. Tältä osin ei pitäisi mitään kuljetusmuotoa ja sen turvalliseksi tekemistä estää, vaan ennen kaikkea Itä-Suomen osalta

on myös muistettava, että Saimaan kanavan täyttyessä 150 vuotta tänä vuonna on sen oltava turvallisten ja yhäti vilkastuvien vesikuljetustenkin kanava, tai sitten on turha tässä yhteydessä enää jatkorakentamis- ym. kuvioita tehdä.

Ikävää asiassa on se, että valiokunnan argumentit ja vaikuttimet on asetettu kyseenalaisiksi, varsinkin, kun valiokunnan kannanotto merkitsi raskaan öljyn tosiasiallista kieltämistä vesikuljetuksissa nykyisessä kalustotilanteessa ja asetti myös hallituksen perusteluja laajempaa vaatimustasoa ulkolaitasäiliön ja monien muiden asioiden osalta. Toivoisin, että valiokuntalaitoksella olisi edelleen käyttöarvoa eduskunnassa, ettei sitä tarvitsisi eduskunnan jalkapallokerholla korvata.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On oikeastaan hyvin helppo yhtyä ed. Rajamäen näkemyksiin, joita hän puheenvuorossaan äsken totesi.

On ensinnäkin todettava se, että öljyn kuljetuksiin liittyy riski Saimaalla. Sitä ei kukaan ole kieltänyt eikä kiistänyt. Kuitenkin on syytä todeta se, että nuo kuljetukset Saimaalla syväväylällä kapeikoissa ovat vuosien ja vuosikymmenien varrella sujuneet suhteellisen turvallisesti tähän saakka. Se on tosiasia.

Mielestäni täydellisen kiellon asettaminen tässä vaiheessa on liian pitkälle viety toimenpide. Laki- ja talousvaliokunta asiaa käsitellessään ja valmistellessaan teki mielestäni erittäin hyvää työtä, ja olen yllätynyt siitä, että laki- ja talousvaliokunnan yksimielinen näkemys nyt ei hallitusrintamalle näytä kuitenkaan kelpaavan. Siellähän lähdettiin siitä, että aluksien turvallisuutta on tuntuvasti korostettava ja vahvistettava niitä ja samalla on lisättävä öljyntorjuntakalustoa kuntiin Saimaan syväväylän varrelle. Mielestäni nämä ovat aivan oikeaoppisia toimenpiteitä, joita nimenomaan tässä vaiheessa olisi todel- la tarvittu.

Tässä keskustelussa ei ole tuotu esille niitä kielteisiä näkökohtia, jotka tulevat, jos täydelliseen öljyn kuljetuskieltoon Saimaalla tullaan menemään. Kun öljy siirtyy maantielle, autoihin — lähinnä käytännössä se tulee tapahtumaan näin — se tuo erittäin suuria ongelmia ja riskejä, joista me kaikki olemme tänä päivänä tässä salissa tietoisia.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Lehtosaari, tämä puheenvuoro oli myönnetty vastauspuheenvuorona ed. Rajamäen puheenvuoron jälkeen. Siinä oli kaikki tavallisen puheenvuoron elementit. — Seuraavaksi kerraksi.

Ed. Paakkinen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta tultua hyväksytyksi laajenee liikenneministeriön toimivalta vesikuljetuksiin olennaisesti. Muutetun lain mukaan näet liikenneministeriö valtuutetaan antamaan Suomen sisävesialueilla öljy- ja kemikaalisäiliöalusten liikennöintiä koskevia kieltoja ja rajoituksia, jotka ovat tarpeen vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi. Lakiesityksen perusteluissa hallitus ilmoittaa tulevansa käyttämään tätä valtuutta siten, että sen tarkoituksena on kokonaan kieltää raskaan polttoöljyn kuljetukset Saimaan vesistössä. Kielto ei siis sisälly lakitekstiin. Kysymys on hallituksen saamien valtuuksien käyttämisestä.

Eduskunnan laki- ja talousvaliokunta on käsitellessään laissa tarkoitettua valtuuden käyttämistä päätenyt siihen, ettei hallituksen tulisi antaa ehdotonta kieltoa raskaan polttoöljyn kuljettamiseen Saimaan vesistössä. Kajoamatta itse lakitekstiin valiokunta on siis halunnut rajoittaa liikenneministeriölle laissa suotua toimivaltaa. Laki- ja talousvaliokunta katsoo riittäväksi kiristää turvallisuusmääräyksiä aluksen kaksoispohjan, polttoainetankkien rakenteen ja sijainnin sekä muiden vastaavien seikkojen osalta.

Saimaan vesistön tilan turvaamiseen tähtäävät näkökohdat eivät puolla raskaan polttoöljyn kuljettamisen sallimista. Vuonna 1988 raskaan polttoöljyn osuus oli alle prosentin Saimaan vesistössä kuljetetun rahdin kokonaismäärästä. Kielto ei siis olennaisesti vaikuttaisi Saimaalla vesitse kuljetettavan rahdin kokonaismäärään. Raskaan polttoöljyn vesikuljetuksesta Saimaalla saatu hyöty on arvioitu 100 000—200 000 markaksi sitä rautatiekuljetusten kustannuksiin verrattaessa, joten taloudellisilla hyötynäkökohdillaan ei kuljetusten jatkamista Saimaalla eikä muuallakaan sisävesillä voida perustella. Raskaan polttoöljyn kuljetukset olisivat siirrettävä rautateille.

Suomessa ei tällä hetkellä ole ainoatakaan

riittävät ympäristövaatimukset täyttävää kotimaisen varustamon lipun alla kulkevaa alusta. Öljyonnettomuuksien aiheuttamat tuhot saattaisivat haavoittuvassa sisävesistöympäristössä muodostua hyvinkin kohtalokkaiksi. Öljyvahinkojen torjuminen Saimaan virtaisissa vesissä on erityisen vaikeaa.

Valiokunta on ansiokkaasti kiinnittänyt huomiota alusten polttoaineena käytettävän raskaan polttoöljyn torjuntaan. Tätä torjuntatyötä tarkoittavan valmiuden ylläpitäminen edellyttää torjuntatyön mahdollistavan täyden valmiuden vahvistamista valiokunnan esittämällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Kun raskaan polttoöljyn vähäisestäkin joutumisesta yhtä hyvin Saimaalle kuin muuallekin sisävesistöön saattaa aiheutua korvaamattomia ympäristövahinkoja, ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan perustelulausuman:

”Eduskunta edellyttää, poiketen laki- ja talousvaliokunnan kannanotoista, että raskaan polttoöljyn kuljettaminen on muun muassa hallituksen asianomaisen esityksen perusteluissa sekä hallituksen eduskunnalle vuonna 1988 antamissa liikenne- ja ympäristöpoliittisissa selonteissa asiasta esittämistä näkemyksistä ilmenevistä syistä kiellettävä sisävesillä.”

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paakkisen äskeisessä puheenvuorossa oli hyvin merkittävä kohta siinä, kun hän totesi, että Suomen vesistöillä ei liikennöi yhtään turvallista tankkialusta. Juuri tässä on varsinainen pudelnä kärnä, villakoiran ydin, ja juuri tähän näkökohtaan valiokunta kiinnitti aivan erityistä huomiota. Se nimenomaan halusi, että tuotekehittelyä ruvettaisiin toteuttamaan tällä lohkolla mahdollisimman tehokkaasti, saataisiin suhteellisesti parempi aluskanta kuin meillä tällä hetkellä on. Johtopäätös ed. Paakkisella vain ei ollut puheitten mukainen. Se johtopäätös ei ulottunut riittävän pitkälle, ja se on tässä se suuri puute.

Ed. Ranta: Arvoisa puhemies! Öljyonnettomuus Saimaalla merkitsisi saimaannorppalle viimeistä voittoa. Kuten tässä keskustelussa on tullut ilmi, hallitus on antanut eduskunnalle esityksen alusjätelain 3 §:n muuttamisesta, jonka perusteella asetuksella voidaan antaa öljy- ja kemikaalisäiliöalusten

liikennöintiä Suomen sisävesialueilla koskevia yleisiä kieltoja ja rajoituksia. Esityksensä perusteluissa hallitus ilmoittaa, että tarkoituksena on välittömästi kieltää raskaan polttoöljyn kuljettaminen sisävesillä, mikä käytännössä merkitsee kuljetuskieltoa Saimaan vesistöalueella.

Eduskuntakäsittelyn yhteydessä laki- ja talousvaliokunta on päättänyt toisenlaiselle kannalle. Valiokunta nimittäin mietinnössään edellyttää, että ehdotonta kuljetuskieltoa ei tulisi toteuttaa, mikäli alukset täyttävät tekniset vaatimukset mm. kaksoispohjan välttämättömyyden osalta. Lisäksi valiokunnan mukaan kuljetuksissa tulee myös ottaa huomioon kulloisetkin sääolosuhteet.

Laki- ja talousvaliokunta käsittelee siis Saimaata lähinnä teknis-taloudellisena kuljetusalustana. Saimaalla on kuitenkin paljon moninaisempi merkitys. Saimaa on Suomen järvistä suurin ja Euroopan järvistä neljänneksi suurin. Sen pinta-ala on 4 400 neliökilometriä, mutta mataluudesta johtuen, syvimmän kohdan ollessa vain 82 metriä, Saimaamme on erittäin haavoittuva. Öljyonnettomuuksissa haavoittuvuutta lisää rantaviivan rikkonaisuus ja saarten runsaus. Rantaviivan pituushan on noin 13 700 kilometriä eli kymmenen kertaa Suomen pituus. Saimaan voimakas virtaama, Vuoksen virtaama, noin 550 kuutiometriä sekunnissa, puolestaan levittäisi öljyn onnettomuuden sattuessa erittäin laajalle alueelle. Kun raskas polttoöljy on kerättävissä luonnosta pois lähinnä vain mekaanisin keinoin, onnettomuuden sattuessa riittäisi siis lusikoitavaa vuosikausiksi.

Ainutlaatuisesta luonteestaan johtuen Saimaa on myös moninainen virkistysalue. Miljoona ihmistä vuodessa kerää voimia sinisestä Saimaasta. Kesämökkienkin lukumäärä on reilusti yli 100 000. Saimaasta ammentaa myös moni yhdyskunta juomavetensä. Saimaalla kalastetaan, ja se on merkittävä laivamatkailukohde. Harvempi kuitenkin virkistäytyy öljyn sotkemassa vedessä.

Saimaan eläimistöön, joka käsittää mm. 30 kalalajia, kuuluu kolme aiemmista merellisistä yhteyksistä kertovaa harvinaisuutta: isonieriä, saimaanlohi ja ennen kaikkea saimaannorppa, Euroopan uhanalaisin nisäkäs ja maailman uhanalaisin hylje. Saimaannorppahan on enää elävien kirjoissa noin 160, ja keskisyntyvyys vuosittain vain 21 kuuttia.

Öljyonnettomuus saimaannorpan pesimäalueilla, joiden läpi väylät kulkevat, merkitsisi norpalle julmaa joukkotuhoa. Tunnettuahan on, että aikana, jolloin norppia tappamalla tapettiin, eräs julmimmista keinoista oli kaataa öljyä jääkentässä oleviin hengitysreikiin, jolloin hengittämään tulleen norpan aistijärjestelmä häiriintyi, se ei pystynyt enää suunnistamaan ja norppa hukkui. Jos tällainen kansainvälinen skandaali, öljyonnettomuus norpan pesimäalueella, tapahtuisi, ei tässäkään salissa olisi yhtään puhdasta kaulaa, vaikka edellyttäisimme tankkereilta miten moninkertaista pohjarakennetta tahansa. (Ed. T. Roos: Eikä kuivaa silmää!) Öljyonnettomuus voi nimittäin aina sattua.

Yhdysvaltojen suurilla järvillä onnettomuus sattui mm. kiislaluokan tankkerin ajettua päin poijua. Itämerellä puolestaan muutama vuosi sitten väistettiin majakkaa ja ajettiin karille. Siis suunnitus- ja ankkurointivälineet olivat syinä onnettomuuksiin. Saimaalla puolestaan viimeisin laivaonnettomuus tapahtui kahden matkustajalaivan täydellisenä nokkakolarina keskellä kirkkainta päivää. Kulloisetkin sääolosuhteet tulee myös ottaa huomioon, niin kuin laki- ja talousvaliokunta lausuu. Mutta miten, ettei onnettomuutta pääsisi tapahtumaan, sitä ei valiokuntakaan kerro. Onnettomuuden mahdollisuus siis on aina olemassa.

Öljyonnettomuuksista täsmällisimmin Suomessa tutkittu haveri on tankkialus Antonio Gramscin karilleajo 27.2.1979 Latvian rannikolla.

Selvitysten mukaan onnettomuudessa meren pääsi noin 5 500 tonnia öljyä. Rannoilta kerättiin yhteensä noin 1 500 tonnia öljyä. Luontoon siis jäi öljyä 4 000 tonnia, josta arviolta puolet haihtui. Pysyvästi Itämeren haitaksi jäi 2 000 tonnia öljyä.

Mainitussa onnettomuudessa öljyyntyi lintuja noin 3 000, joista valtaosa menehtyi. Öljysaastuminen näkyi myös simpukoissa, kaloissa, kasvillisuudessa sekä sedimentti- ja sedimenttilaskeumanäytteiden kemiallisissa analyyseissä. Johtopäätöksenä tutkijat totesivatkin, että öljyonnettomuudet ovat uhka Itämerelle ja sen eliöstölle.

Saimaan ominaisuuksista johtuen tuhot olisivat suhteellisesti vielä suuremmat ja torjuntamahdollisuudet olennaisesti pienemmät, peräti olemattomat. Onnettomuus Saimaan päävirrassa levittäisi öljyn laajalle alueelle,

ennen kuin edes öljyntorjunta-aluksen moottori olisi saatu käynnistetyksi, saatikka sitten näyte öljypuomista onnettomuuspaikalle.

Tässä kokouksessa pöydille on jaettu myös kolme ponsilausumaehdotusta, joista kahta haluaisin kommentoida. Ed. Pulliainen, joka on laki- ja talousvaliokunnan jäsen ja on ollut hyväksymässä raskaitten polttoöljyjen kuljetusten sallimista sisävesillä silmää räpäyttämättä, on nyt hieman korvat heiluen esittämässä omaa ponsiesitystään, jossa todetaan raskaan polttoöljyn kuljetusten nyt tulevan kielletyksi, mutta samalla edellyttää hallituksen kieltävän myös polttoaineksi tarkoitetun öljyn ja muiden öljytuotteiden kuljettamisen sisävesillä säiliöalusten säiliöissä, jotka ulottuvat pohjaan tai ulkolaitaan. Säiliöaluksia ei tällä hetkellä aja, ja ed. Pulliainen esittämä ajatus, joka sinänsä on asiallinen, on lähinnä rahtialusten ongelma. Ponsiesitys ei kuitenkaan tätä lainkaan käsittele, ja ymmärränkin ponsiesityksen lähinnä huonon omantunnon osoitukseksi, mikä sinänsä on täysin myönteinen asia.

Ed. Kietäväinen on tehnyt myös ponsilausumaehdotuksen, joka käsittelee useita eri asioita. Täällä monet, jotka liittyvät väyliin ja turvallisuusjärjestelyihin, ovat täysin asiallisia, mutta ponnien eräs osa on kuitenkin hieman outo. Ed. Kietäväinen esitys, että asetetaan kaikille sisävesillä liikkuville aluksille vaatimus, etteivät ne saa kuljettaa aluksen polttoaineenakaan käyttämäänsä polttoöljyä ulkolaitaan ulottuvissa säiliöissä, on oudohko. Lainsäädännössähän vene ja alus ovat toisensa synonyymeja, ja tähän käytännössä tarkoittaisi, että puupaatti, jossa bensiinisäiliö on asetettu veneen pohjalle, ei saisi enää sisävesillä kulkea. Ehkä ponsilausumaehdotuksessa olisi ollut muutakin täsmennettävää kuin se, mitä ed. Kietäväinen äsken teki.

Minun mielestäni tässä kokouksessa olisi-kin asiallisinta keskittyä olennaisimpaan: raskaan polttoöljyn kuljetusten täydelliseen kieltämiseen. Tähän tarkoittaa ed. Paakkisen ponsilausumaehdotus, jonka toivon tulevan hyväksytyksi tässä eduskunnan täysistunnossa, eli raskaitten polttoöljyjen kuljetusten totaalikielto sisävesille.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti ed. Rannan puheenvuorossa olisi, jos se olisi uskottavalta

taholta esitetty, paljon mielenkiintoista ja kannatettavaa. Mutta siinä on hyvin paljon sellaista, joka kuvaa, että hän kalastelee vesillä, joihin kalastusoikeutta ei ole tullut hankittua, älyllisesti. Kun hän siteeraa laki- ja talousvaliokunnan mietintöä, hän käyttää ilmaisua ”muun muassa” ja jättää olennaisen kertomatta. Kun hän puhuu saimaannorppasta, hän antaa kuvan, että saimaannorppaa esiintyy vain laivareitin varrella, ei missään muualla. Kun hän puhuu kesämökeistä ihailen, niin hän unohtaa, että niitä on jo liikaa siellä, todella paljon liikaa. Kun hän puhuu Antonio Gramscin onnettomuudesta ja siteeraa tutkimustuloksia, hän siteeraa niitä sellaiseen tutkimukseen viitaten, joka tehtiin kaksi vuotta sen jälkeen, kun onnettomuus oli, ei hän kerro up-to-date-tietoa tuosta asiasta.

Sen esityksen perusteella, jonka hän äsken piti, ainoa looginen johtopäätös on täydellinen kieltö. Absoluuttisesti! Mitään öljyä ei vesiteitse saa kuljettaa, mutta sitä ed. Ranta ei julkituonut. Hän on mielenkiintoisella tavalla älyllisesti epärehellinen.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ranta toi erittäin hyvin esille ongelmat Saimaalla, eikä minusta siinä suhteessa ole juurikaan huomauttamista. Mutta keskustelussa on ollut eräs ongelma, kapea-alaisuus. Vaikka nyt puhutaankin nimenomaan öljynkuljetuksista, niin jos puhutaan sisävesistä yleensäkin, niin ed. Kietäväisen ponsi, joka tietysti on opposition ponsi hallituksen näkökulmasta, tuo esille kuitenkin niitä näkökohtia, jotka liittyvät esimerkiksi toiseen suureen järveen eli Päijänteeseen, joka on puolen miljoonan suomalaisen juomavesilähde.

Tässä mielessä keskustelu yksistään öljykuljetuksista ja öljyn kanssa pelaamisesta ei ole riittävä, vaan nyt pitäisi ottaa huomioon myös se, että sisävesillä tapahtuu ja tulee tapahtumaan, esimerkiksi Päijänteellä, kun Keiteleen kanava tulee, saman tyyppistä toimintaa pitkällä tähtäyksellä kuin tällä hetkellä on Saimaalla. Jokainen ymmärtää, että jos Etelä-Päijänteellä tapahtuu pienemmänkin muotoinen onnettomuus, niin nimenomaan pääkaupunkiseudulla, joka saa juomavesensä Päijänteestä, sehän on erittäin suuri katastrofi. Siinä on kysymys muistakin kuin Päijänteen eläimistä ja kaloista.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri ed. Rannan esille tuomien riskien takia valiokunnan kannanotto merkitsee raskaan polttoöljyn kuljetusten kieltämistä Saimaalla, ja mentiin hallituksen esityksen perusteluja pitemmälle mm. eräissä muissa tiukoissa kannanotoissa. Tämä ongelma oli niin laaja, että puoli vuotta asiantuntijoita kuultuamme jouduttiin monella tavalla pohtimaan asioita, eikä tässä ole siihen vastauspuheenvuorossa mahdollisuus. Mutta haluan heittää tähän esimerkiksi yhden teknisen kysymyksen.

Jos raskas öljy säiliökuljetuksena täysin kielletään, tulee juuri tulkintakysymyksiä myös turvallisten laivojen ollessa kyseessä: Kuinka sitä sovelletaan niihin kuivalastialuksiin, joilla on omien koneiden käyttöä varten sekä kevyen että raskaan öljyn polttoainesäiliöt? Näissä kansainvälisen liikenteen aluksissa saattaa olla noin 100 tonnia per alus. Tämä on aika lailla. Me joutuimme liikenneministeriön ja ympäristöministeriön ym. tahojen kanssa pohtimaan hyvin monella taholla näitä kysymyksiä.

Hyvin tärkeää on, kun raskaan polttoöljyn kuljetukset todella nykyisellä kalustolla kielletään, niin kuin pitääkin, se, millä tavalla turvataan ed. Paakkisen ja myös valiokunnan tärkeänä pitämä asia, että ne kuljetukset saadaan rautateille. Nimittäin tällä hetkellä ainakaan valiokunnalle ei pystytty antamaan riittäviä takeita siitä, millä tavalla ne sinne menevät. Pitäisi muistaa nimittäin mitalin toinen puoli eli se suuri vaara, että maalle siirretyt öljynkuljetukset lisäävät pohjavesien saastumisuhkaa. Tämä on jo sinänsä maailman laajuinen huolen aihe ja aiheesta, eli tämä kysymys on hyvin laaja, ja sitä pitää lähestyä hyvin monella tavalla. Esimerkiksi juuri pohjavesiriski 800 öljytankkeriauton lisäyksen johdosta kasvaa olennaisesti.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, onko minulla ed. Pulliainen vaatimaa älyllistä kalastuslupaa näille vesille. Ehkä sitä ei löydy muualta kuin sen istuimen kohdalta, mutta Saimaan rannan asukkaina katson kuitenkin ja kansanedustajana, että minulla on oikeus sanoa, mitä ajattelen.

Minusta valiokunta on tässä tehnyt kömmähdyksen, ja se oikeastaan käy esille tässä keskustelussa. Ed. Rajamäki tuo jatkuvasti

esille sen, että valiokunta haluaa tällä vielä varmistaa kiellon, mutta toisaalta hän sanoo seuraavassa lauseessa, että Saimaan kanavalla juhluvuoden takia kuljetuksia näissä asioissa täytyy sallia.

Minusta koko ajattelutavassa koko ajan näkyy heikkous siinä, että hallituksen alkuperäinen esitys ei ole tullut oikealla tavalla esitettyä tai ehkä sitten sillä tavalla, että tavallinen kansanedustaja ei ymmärrä sitä muotoa sellaiseksi kuin se on tarkoitettu. Hallituksen esityksessä oli selkeä yksiselitteinen tavoite, ja se olisi pitänyt valiokuntakäsittelyssä tuoda esille.

Keskustelu pohjavesistä ja rautatiekuljetuksista osoittaa myös, että ei ole syntynyt selkeää käsitystä, miten asia olisi pitänyt sanoa. Kyllä se vesi on Saimaassa lähempänä kuin maantiellä.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nimenomaan yritin puheenvuorossani tuoda esille eri kuljetusmuotoihin liittyviä riskejä. Nykyisen kaluston takia valiokunta yhtyi nykyisellä kalustolla raskaan polttoöljynkuljetusten kieltämiseen panemalla perusteluihin kuitenkin sen, että jos kaksoiskylki ja kaksoispohja, hyvät sääolosuhteet ja muut tulevaisuudessa ovat olemassa, voidaan kuljettaa liittyen juuri muihin kuljetusmuotoihin liittyvään olennaiseen riskiin. Se oli tietoista pohdintaa hyvin laajan asiantuntijakuulemisen jälkeen, yksimielinen valiokunnan kannanotto, ja sille voi tietysti ed. Mönkärekin antaa sen arvon, mikä sille kuuluukin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mönkäreelle vain totean, että hallituksen esityksen perusteluista ei käynyt ilmi se, mikä käy ilmi hallituksen luonnostelemasta asetuksesta, jossa todetaan, että 400 kuutiota öljyä voidaan kuljettaa edelleen yhden pellin takana Saimaalla, ja se on villakoiran ydin, se. Ja se kun laskee sinne järveen, niin se on se ongelma, jonka ed. Mönkäre tässä toi esille. Me halusimme, että sitä riskiä ei oteta.

Ed. Viinanen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Paakkisen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen on tehnyt perustelulausumaehdo-

tuksen, ja haluan kannattaa sitä myös sen vuoksi, että se rajaa öljynkuljetusten sallimista myös koko aluevesirajan sisäpuolella sellaisella kalustolla, joka ei ole turvallista.

Ed. Ryytänen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kietävänaisen perustelulausemaehdotusta.

Ed. Laitinen: Arvoisa puhemies! Minulla on vain läänikohtainen pilkkilupa, joten rajoitun Kuopion läänin näkökulmaan.

Mielestäni ed. Paakkisenkin ponnen mukainen päätös on vesistön suojeluna liioittelua. Kaksoispohja ja kaksoislaidat olisivat riittävän turvallinen vaihtoehto. Nyt mitä ilmeisimmin öljynkuljetukset siirtyvät maanteille ja rautateille ja omaavat siellä paitsi saman ympäristöriskin niin myös lisääntyvän liikennekuorman, mitä mielestäni ei ole ensinkään tässä otettu huomioon. Täällä on useampaan otteeseen jo puhuttu, että laivojen oma polttoaine on todella suurempi uhka, mikä edellyttäisi turvallisuusmielessä lähes koko laivaliikenteen kieltämisen Saimaalla. Yksi öljylasti Saimaalla on noin 1 000 tonnia kerrallaan, kymmenen muuta alusta kuljettaa vastaavan määrän, jos polttoainevarasto on 100 tonnia, 2—3, jos se on 400 tonnia. Esimerkiksi Neuvostoliiton puutavaralaivaliikenne tekee kuljetuskausittain satoja käyntejä Saimaalla. Tähän ongelmaan hallitus ei ole ilmeisesti uskaltanut puuttua, vaan on lähtenyt siitä, että rokotetaan vain tätä yhtä liikennemuotoa, raskasta polttoöljyä kuljettavaa.

Uskoisin, että laivanrakentaja osaisi konstruoida turvallisen alustyyppin, jos vain tiedossa on kuljetusrahdin jatkuminen tulevaisuudessa niin, että kannattaa investoida turvallisiin aluksiin. Mielestäni myös liikenneministeriön laissa saamat valtuudet ovat pääsääntöisesti kieltoja. Miksei liikenneministeriölle voitu antaa valtuuksia ohjeitten antamiseen ja neuvontaan? Nyt sisämaan öljynkäyttäjät joutuvat kuljetusmonopolin armoille, kun rahtikilpailija katoaa vesitieltä.

Ed. Paakkinen sanoi, että tappiot ovat vain 100 000 — 200 000 markkaa vuodessa rahdissa. Pelkästään Kuopion kaupunki on laskenut menettävänsä noin 700 000 markkaa vuodessa rahtikustannuksien lisääntymisessä. Olisi ollut parempi pysyä valiokunnan kannanotossa, ja hallitus olisi tällä tavoin

osoittanut joustavuutta. Nyt mitä ilmeisimmin pelko on sama kuin viime vaalien alla eräässä tv-keskustelussa, kun haastattelija kysyi puolueiden edustajilta kantaa ydinvoimalapäätöksiin. Silloin kaikki joutuivat paniikkiin, ja näyttää siltä, että sama paniikki on tässä asiassa. Mielestäni ed. Paakkisen ponsi tulisi hylätä.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Ed. Laitisen puheenvuorossa ja muutamassa muussakin käsiteltiin öljynkuljetusten siirtymistä maanteille ja rautateille, mikäli raskaan öljyn kuljetus Saimaalla kielletään. Tässä yhteydessä on tärkeää korostaa sitä, ja kun hallituspuolueiden taholta ponsi on vielä esitetty, että hallitus todella huolehtii siitä, että öljynkuljetukset eivät siirry maanteille vaan rautateille. Tästä on mahdollisuus huolehtia, ja toivon, että tästä voidaan huolehtia sillä tavalla, että tuolla alueella asuvien ihmisten ja toimivien yritysten kustannukset öljynkuljetuksen osalta eivät nouse. Tämäkin on teknisesti hoidettavissa, jos poliittista tahtoa on. Todella toivon, että hallituksen taholta tätä poliittista tahtoa osoitetaan, kun esitetään tämän tyyppinen ponsi, jota sinänsä sisällöllisesti pidän hyvänä olkoonkin, että se olisi pitänyt paljon paremmin muotoilla, mutta siitä huolimatta kustannusvaikutus on hoidettava siten, että kustannukset eivät nouse ja liikenne siirtyy rautateille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kietäväinen ed. Ryytäsen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

”Eduskunta edellyttää hallituksen tehostavan toimenpiteitä Saimaan ja muiden sisävesialueiden öljyvahinkojen estämiseksi seuraavasti:

— asettamalla kohtuullisen siirtymävaiheen jälkeen kaikille sisävesillä liikkuville aluksille vaatimuksen, etteivät ne saa kuljettaa aluksen polttoaineenakaan käyttämäänsä polttoöljyä ulkolaitaan ulottuvissa säiliöissä;

— parantamalla Saimaan öljyntorjuntavalmiutta edesauttamalla öljyntorjunta-alusten, erityisesti nopeiden, tehokkaasti öljyä veden pinnalta keräävien aluksien käyttöön ottamista ja alueen muun öljyntorjuntakaluston, esimerkiksi puomien, uusimista;

— nopeuttamalla Saimaan syväväylästäön kunnostusta erityisesti kaikkein vaarallisimmilta kohdilta ja nopeuttamalla väylästäön viitoituksen kunnostusta nykyistä turvallisemmaksi.”

Ed. Pulliainen ed. Haaviston kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että samalla kun kielletään raskaan polttoöljyn kuljettaminen säiliöaluksissa Suomen sisävesillä, eduskunta edellyttää hallituksen kieltävän myös polttoaineeksi tarkoitetun öljyn ja muiden öljytuotteiden kuljettamisen sisävesillä ja aluevesirajan sisäpuolella merialueella säiliöalusten säiliöissä, jotka ulottuvat pohjaan ja/tai ulkolaitaan.”

Ed. Paakkinen ed. Viinasen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, poiketen laki- ja talousvaliokunnan kannanotoista, että raskaan polttoöljyn kuljettaminen on muun muassa hallituksen asianomaisen esityksen perusteluissa sekä hallituksen eduskunnalle vuonna 1988 antamissa liikenne- ja ympäristöpoliittisissa selonteoissa asiasta esittämistä näkemyksistä ilmenevistä syistä kiellettävä sisävesillä.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän jälkeen on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista. Ne ovat vastakkaisia, joten äänestyksissä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Pulliaisen ja ed. Kietäväisen ehdotusten välillä, sitten voittaneesta ed. Paakkisen ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Kietäväisen ehdotus ei ole vastakkainen ed. Pulliaisen ja ed. Paakkisen ehdotusten kanssa, vaan siitä pitäisi äänestää erikseen. Se sisältää useita asioita, joita ed. Pulliaisen ja ed. Paakkisen perustelulauseissa ei ole laisinkaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Kietäväisen ehdotuksessa on paljon pitemmälle meneviä johtopäätöksiä kuin muissa ehdotuksissa, ja sen vuoksi katson, että näistä tulisi äänestää vastakkain.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Kietäväisen ja ed. Pulliaisen ehdotusten välillä.

Ed. Kietäväisen ehdotus ”jaa”, ed. Pulliaisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 32 ei-ääntä, 7 tyhjää, poissa 56. (Koneään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kietäväisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Paakkisen ja ed. Kietäväisen ehdotusten välillä.

Ed. Paakkisen ehdotus ”jaa”, ed. Kietäväisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 50 ei-ääntä, 2 tyhjää, poissa 58. (Koneään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Paakkisen ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Paakkisen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Paakkisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 16 jaa- ja 125 ei-ääntä, 1 tyhjä, poissa 57. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Paakkisen ehdotuksen.

Eduskunta yhtyy laki- ja talousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 247/1989 vp.
Toivomusaloitteet n:ot 876, 1001, 1040 ja
1045/1987 vp.
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 11
Suuren valiokunnan mietintö n:o 44

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Rouva puhemies! Kun yritysten hallintoelimiin tulevat tämän lain mukaisesti työntekijöiden tai henkilöstön edustajat, on välttämätöntä, että he voivat keskustella näistä asioista muun henkilöstön kanssa. Sen vuoksi on turvattava asioiden laaja kollektiivinen käsittely. Siksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

"On selvittettävä, miten yrityksen henkilöstölle voidaan turvata oikeus kokoontua työpaikalla käsittelemään työaikana yrityksen hallintoon kuuluvia asioita."

Toisena lausumana ehdotan kokouskieleen liittyvää ehdotusta. Tällä hetkellä jo monien yhtiöiden hallintoelimissä kokouskielenä on jokin muu kieli kuin suomi. Usein se on englanti. On tietysti erittäin miellyttävää, että esimerkiksi pääjohtaja Pekka Salo on henkilökohtaisena tulkkina Tampellan pääluottamusmies Pertti Turtiaiselle, koska hänen englanninkielen taitonsa ei ole vielä riittävä, jotta hän pystyisi seuraamaan kokousta. Mutta näkisin kuitenkin järkevämpänä sen, että joku muu kuin pääjohtaja toimisi tulkkina, eliikka ennen kaikkea sen, että näillä henkilöillä itsellään olisi riittävä kielitaito ja heille siis opetettaisiin kyseistä kieltä. Tarvittaessa olisi tietysti tulkkipalvelu järjestettävä. Tämän vuoksi ehdotan myös, että poiketen valiokunnan mietinnöstä, että 15. kappaleen loppuosa toisesta virkkeestä

alkaen olisi velvoittavan ponnien muodossa ja kuuluisi seuraavasti:

"Siinä tapauksessa, että yrityksen toimielinten kokouskieli on muu kuin henkilöstön edustajan äidinkieli, eduskunta edellyttää hallituksen pikaisesti selvittävän, millä keinoin henkilöstön osallistumisoikeus kävisi kaikissa oloissa mahdolliseksi, ja antavan asiasta tarvittavat lakiesitykset eduskunnalle."

Molemmat ehdotukset sisältyvät valiokunnan mietintöön jätettyyn II vastalauseeseen.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys osoittaa sitä taantumusta, jota työntantajapiirit ja tässä tapauksessa myös hallitus edustavat Suomessa työelämään liittyvissä kysymyksissä. Monissa maissahan henkilöstöllä on jo pidemmälle vietyjä oikeuksia osallistua päätöksentekoon, mutta tämä on osoitus siitä, että Suomessa näin ei ole, vaikka monissa yrityksissä työntajan edustajat haluaisivat mennä paljon pidemmälle.

Haluan kannattaa ed. Stenius-Kaukonen tekemää kahta lausumaehdotusta.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Asiat, jotka ed. Stenius-Kaukonen on ponsiin kirjannut, ovat sinänsä ihan hyviä ja kannatettavia. Mutta kuten hän hyvin tietää eduskunnan tavan ja nimenomaan hallituspuolueiden tavan hoitaa asioita, niin ne ovat sosiaalivaliokunnan mietinnössä. Tässä mielessä, vaikka ajatuksina nämä kaikki ovat kannatettavia, me pyrimme hoitamaan tämän asian niin, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa toivottavasti mahdollisimman pian käytännössä pääsee juuri siihen, mitä ed. Stenius-Kaukonenkin ponsillaan tavoittelee.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Eduskunnan tavat on huonoiksi havaittu, ne eivät johda tuloksiin, koska eduskunta itse ei pidä huolta siitä, että sen tahto toteutuu. Vähintä, mitä voidaan tehdä, on se, että eduskunnan haluamat asiat kirjoitetaan hallitusta velvoittavan ponnien muodossa. On tietysti niinkin, että jos eduskunta ei jatkossa huolehdi, että sen tahto toteutuu, niin eiväthän ne ponnien muodossakaan johda mihinkään. Lähtökohtana tietysti on, että hallitus edes jossain määrin ottaisi huomioon

sen, mitä eduskunta esittää. Siksi on parempi vakavasti tarkoitettut esitykset laittaa ponnien muotoon. Korostan vielä sitä, että eduskunnan tehtävänä on huolehtia, että sen tahto toteutuu. Meidän suurin ongelmamme on nimenomaan se, että me teemme monissa asioissa hyviä ponsia. Mahdollisesti se, mitä ed. Paakkisen esityksestä äsken hyväksyttiin pontena, ei sekään toteudu, jollei eduskunta itse pidä kiinni siitä, että asiat viedään loppuun asti.

Kaiken kaikkiaan eduskunnan olisi korkea aika ryhdistäytyä ja tehdä päätökset sen päätösvallan puitteissa, mikä meille perustuslaissa on sallittu, eikä aina vedota eduskunnan tapoihin. Ja niin kuin totesin, ne tavat ovat erittäin huonoksi osoittautuneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. P. Leppäsen kannattamana tehnyt kaksi perustelulausumaehdotusta, jotka sisältyvät II vastalauseeseen. Näistä 1) ehdotus koskee kollektiivista käsittelyä ja 2) ehdotus kokouskieltä.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt päätetään perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Stenius-Kaukonen 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukonen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 65. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Stenius-Kaukonen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukonen 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 14 ei-ääntä; poissa 73. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaalivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 32

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 12

Suuren valiokunnan mietintö n:o 45

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 45

Lakialoitteet n:ot 15 ja 24

Toivomusaloite n:o 713/1988 vp.

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 13

Suuren valiokunnan mietintö n:o 46

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa

käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Rouva puhemies! Kolmannessa käsittelyssä oleva lakiehdotus nostaa ylimääräisen rintamalisän enimmillään 319 markkaan kuukaudessa kuluvaan vuoden elokuun alusta lukien. Kansaneläkkeen lisäosan määrästä tämä on 17,5 prosenttia. Kun kyseessä on heikoimmassa taloudellisessa asemassa oleville veteraaneille tuleva etuus, olisi viimeinkin ollut välttämätöntä nostaa ylimääräinen rintamalisä 500 markkaan kuukaudessa. Tätä 30 prosentin osuutta kansaneläkkeen lisäosan määrästä ehdotimme sosiaalivaliokunnan mietintöön sisältyvässä vastalauseessa. Lain toisessa käsittelyssä emme kuitenkaan saaneet riittävästi tukea tavoitteellemme. Tämä tavoite on myös veteraanijärjestöjen oma tavoite.

Arvoisa puhemies! Veteraanien toimeentuloturvan parantamiseksi on välttämätöntä kiirehtiä myös kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteutusta. Kiireellisintä olisi poistaa kansaneläkkeen lisäosan alenema rintamaveteraaneilta ja heidän puolisoiltaan. Ehdotankin, että eduskunta hyväksyisi seuraavan mietinnön vastalauseeseen sisältyvän perustelulausuman:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että eläkeläispuolison kansaneläkkeen lisäosan alenema poistettaisiin rintamaveteraaneilta ja heidän puolisoiltaan.”

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ylimääräisen rintamalisän korottaminenkaan ei tuonut pelkän kansaneläkkeen ja sen lisän rintamalisän varassa eläville riittävästi toimeentuloa. Kuten ed. Väistö totesi, eräs keskeinen ongelma on se, että kansaneläkkeiden määrät puolisoille ovat niin pienet.

Kannatan ed. Väistön tekemää lausumaehdotusta, mutta nimenomaan sillä huomautuksella, että tämän täytyy olla vain alku

kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamiselle kaikkien eläkeläisten osalta.

Ed. Louvo: Arvoisa puhemies! Tämä ylimääräisen rintamalisän korotusesitys on veteraanien perusturvan parantajana niin merkittävä, että haluan vielä tässä kolmannessa käsittelyssä lausua lain saatteeksi muuttaman ajatuksen.

Kuten tämän ylimääräisen rintamalisän korottamista koskevan esityksen toisessa käsittelyssä jo totesin, tämän hallituksen aikana on useammin kuin koskaan aikaisemmin eduskunnan käsittelyssä ollut veteraanien asemaa parantavia esityksiä. Kuntoutusta on huomattavasti lisätty myös sotainvalidien puolisoille, rintamalisää voidaan nyt maksaa ulkomaille, tapaturmaviraston resursseja on parannettu sekä merkittävimpana kaikista sotainvalidien elinkorko on etuoikeutettu kansaneläkkeen lisäosasta. Viimeksi mainittu niin periaatteellisesti kuin taloudellisesti merkittävä parannus lisää sotainvalideilla suuresti nyt käsiteltävänä olevan ylimääräisen rintamalisän korotusesityksen merkitystä. Lasketaanhan ylimääräinen rintamalisä juuri prosentteina kansaneläkkeen lisäosasta.

Veteraanien asemaa parantavat esitykset eivät suinkaan tähän tule loppumaan. Käsittelemme esityksen perusteluissa mm. luvata, että ensi vuoden ylimääräisen rintamalisän lisäkorotuksesta annetaan erillinen hallituksen esitys, jolloin ylimääräinen rintamalisä tulee olemaan määrältään kolminkertainen verrattuna nykyiseen tällä hetkellä maksettavaan. Verottomana se silloin jo jotain todella merkitseekin taloudellisesti. Hallitus on myös jo luvannut korottaa veteraanien kuntoutusmäärärahoja ensi vuonnakin huomattavasti.

Jo luvattujen esitysten lisäksi toivon, että ensi vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä saamme käsitellä myös esitystä veteraanien ottamisesta aikuisten järjestelmällisen hammashuollon piiriin. Tämä poistaisi, niin kuin olen täällä usein esittänyt, veteraanien keskuudessa vielä tällä hetkellä olevaa eriarvoisuutta, kun jotkut kunnat ovat veteraanien hammashuollon omalla kustannuksellaan jo vuosia hoitaneet ja toiset kunnat taas eivät. Useimmat eivät ole hoitaneet.

Myös veteraanijärjestöt tarvitsevat jatkossa huomattavaa lisätukea vapaaehtoisen järjestötyön vaikeutuessa veteraanien vanhetes-

sa. Edelleen toivon esitystä sotainvalidien puolisoiden eläketurvan parantamiseksi. Hallitushan on luvannut parantaa kotona hoito-työtä tekevien sosiaaliturvaa. Nimenomaan sotainvalidien puoliset, joiden oma työeläketurva on usein juuri puolison hoidon vuoksi puutteellisesti karttunut, kuuluvat tähän ryhmään.

Sosiaalivaliokunta painotti tätä myös käsiteltävänä olevan lain mietinnössä, samoin kuin toimenpiteitä niin tunnusten kuin tapaturmaviraston asioiden käsittelyn nopeuttamiseksi. Onhan kohtuutonta, että iäkkäät sotainvalidit joutuvat edelleen odottamaan jopa kaksi vuotta asioittensa käsittelyä. Asiantuntijat valiokunnassa totesivat nyt pullonkaulaksi sotilaslääkintäarkiston. Toivon, että ensi vuoden budjetissa viimeistään parannetaan myös sotilasarkiston resursseja.

Täällä on lakiesityksen eri käsittelevävaiheiden yhteydessä vähätelty ylimääräisen rintamalisän korotuksen merkitystä samoin kuin sitä tapaa, jolla hallitus on tuonut esityksen eduskunnan käsittelyyn. Hallitushan kertoi veteraanien etuuksien parantamisesta talvisodan päättymisen muistopäivänä sekä antoi tämän osaesityksen kansallisenä veteraanipäivänä. Symboliikka ei ole mielestäni lainkaan pahasta. On oikein ja välttämätöntä, että konkreettisten parannustoimenpiteiden lisäksi halutaan osoittaa kunnioitusta, arvostusta ja kiitollisuutta veteraaneille myös tällaisin elein. Arvostuksen nostamiseen liittyi aikaisemmin se, että tämä hallitus palautti sotainvalidien haittakorvausluonteen korjaamalla kansaneläkeuudistuksen yhteydessä tehdyn epäoikeudenmukaisuuden. Nyt elinkorko ei todellakaan enää vähennä kansaneläkkeen lisäosaa.

Konkreettiset toimenpiteet eivät missään tapauksessa ole yksinään riittäviä, ja paljon on niiden suhteenkin vielä tekemistä, kuten jo edellä totesin. Taloudellinen tuki ei koskaan ole riittävä, sen olemme tänäänkin täällä kuulleet. Aina on parantamisen varaa.

Joka tapauksessa tällä ylimääräisen rintamalisän korotusesityksellä on perusturvan parantaminen aloitettu nyt veteraaneista, ja tätä tulevat täydentämään hallituksen lupamat jatkotoimenpiteet. Ensi vuonna pelkän kansaneläkkeen varassa elävä veteraani saa todellakin lisineen lähes 3 000 markkaa, niin kuin jo toisessa käsittelyssä totesin sosiaali- ja terveysministeriön edustajan valiokunnas-

sa korostaneen. Tämä tosiasia ei miksikään muutu, vaikka sitä täällä kuinka vähäteltäisiin.

Lakiesityksen saatteeksi on esitetty perustelulausuma, että kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttaminen puolisoaleneiman osalta aloitettaisiin rintamaveteraaneista ja heidän puolisoistaan. Tämä esitys, joka on opposition vastalauseessa, on mielenkiintoinen. Kaikkien eläkeläisten osalta lisäosan puolisoaleneima nykyisessä porrastetussa muodossa on selvä epäkohta, joka on korjattava. Hallitus on myös luvannut asian korjata vähintään eläkekomitea 87:n esittämässä muodossa.

Monet eläkeläiset ovat nyt laskeneet, ettei heidän kannata ottaa koko kansaneläkkeen pohjaosaa, koska puoliso, jolla mahdollisesti ei ole omaa työeläkettä tai se on kovin pieni, saa vain 81 prosenttia täydestä kansaneläkkeen lisäosasta. Ongelmana on erityisesti veteraanien kohdalla tällöin se, etteivät he saa rintamalisääkään, joka taas on sidottu kansaneläkkeen saamiseen. Minusta veteraanien osalta olisi jo ajat sitten pitänyt rintamalisän saaminen erottaa kansaneläkkeen saamisesta riippumattomaksi, aivan niin kuin on nyt esimerkiksi Ruotsissa asuvilla suomalaisilla veteraaneilla asianlaita.

Tällä hetkellä veteraanipuolisoi- ta, jotka eivät ota kansaneläkettä puolisoaleneiman vuoksi, on kenties muutama sata, näin eläkekomitea 87:ssä on laskettu, joten taloudellisesti asia ei ole kovin merkittävä, periaatteellisesti kylläkin. Esteenä on Kelan taholta pidetty vaikeaa atk-tekniikkaa, mutta ei kai se kuitenkaan voine olla läpipääsemätön este.

Toinen asia on, kannattaako tässä vaiheessa veteraanien osalta enää asiaa korjata, koska ensi vuonna on kuitenkin kaikkia eläkeläisiä koskeva parannusesitys tulossa. Jo nyt on eläkeläisten verotus muuttunut verotettavan tulon alarajan huomattavasti noustua valtionverotuksessa niin, ettei enää edes ylimääräisen rintamalisän huomattava- kaan korottaminen alenna nettotuloa asu- mistuen vähetessä, niin kuin vielä syksyllä asiantuntijat valiokunnassa kertoivat. Jos alaraja saataisiin ensi vuoden budjetissa vielä nykyisestä nousemaan, se parantaisi tilannetta myös eläkeläispuolisolla käteen jäävän tulon osalta, vaikka puoliso vähennystä ei muutettaisikaan täysin yksinäisen tasolle.

Tosiasiata on tällä hetkellä, että pelkän kansaneläkkeen varassa elävien yksinäisten asema, jotka ovat pääasiassa naisia, joilla vielä ei ole perhe-eläketurvaakaan, on kiipeimmin pikaista korjausta vaativa. Suunniteltu asumistuen parannus auttaisi heitäkin suuresti.

Arvoisa puhemies! Yksinäisten veteraanien perusturva on nyt joka tapauksessa menossa tämän esityksen myötä parempaan suuntaan, mistä todella voi olla tyytyväinen.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Opposition ponnassa tavoitellaan sitä, mitä hallituspuolueetkin sekä hallituksessa että eduskunnassa ovat esittäneet. Samalla tavoin sosiaalivaliokunnan mietinnössä todetaan se, että rintamaveteraanien ja heidän puolisoidensa eläkkeiden ja muun tuen sekä kuntoutuksen kehittämistä jatketaan yhteistyössä veteraanijärjestöjen kanssa. Tätä sosiaalivaliokunta nimenomaan mietinnössään vaatii.

Samaten kun eduskunnassa puhemiesneuvostossa valittiin kysymyksiä radioitavalle ja televisoitavalle kyselytunnille, haluttiin ottaa opposition kysymykset juuri kansaneläkeuudistuksen neljännessä vaiheesta sen takia, että niitä asioita on pidetty tärkeinä. Kuten kyselytunnin aikana selvisi, niin hallituskin on edellyttänyt, että ponnassa tarkoitettu asia hoidetaan, ja mm. sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän budjettitavoitteissa tämä asia on esillä.

Ponsi on kuitenkin siinä mielessä kapealainen, vaikka se hyvä onkin, koska on paljon ihmisiä, joilla on pieniä työeläkkeitä. On myös yksinäisiä ihmisiä, joilla on pieni kansaneläke ja pieni työeläke, joten puoliskokysymys on vain yksi ongelma eläkeläisten eräiltä osin heikossa sosiaaliturvassa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari antoi kyllä aivan väärää tietoa hallituksen tavoitteista tai suunnitelmista, kun väittää, että ne vastaavat sitä, mitä opposition lausumaehdotuksessa esitetään. Mehän esitämme kokonaisuutena kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamista, joka tarkoittaa sitä, että ns. puoliso vähennystä ei enää lisäosassa olisi. Hallitus aikoo esittää ensi vuoden budjettiin liittyen vain, että kansaneläkkeen lisäosa eläkeläispuolisoilla, kun se nyt on enimmillään 81 prosenttia

yksinäisen eläkkeensaajan lisäosasta, nostettaisiin 85:een. Tämä on aivan eri asia kuin se, mitä me esitämme.

Hallituksen tarkoitus kaiken kukkuraksi on se, että se, joka ensimmäisenä siirtyy jatkossa eläkkeelle, jo valmiiksi saa sen pienemmän eläkkeen. Tietysti ei sitten tapahdu, kun toinenkin puoliso tulee eläkeikään ja saa eläkkeen, että sen ensimmäisenkin eläke pienenee. Tämä kyllä onnistutaan tällä hallituksen vippaskonstilla estämään, mutta sehän merkitsee sitä, että eläkkeet pienenevät, ja tällaista me emme missään tapauksessa hyväksy.

Hallitus aikoo myös esittää niin, että nousu 85 prosenttiin tulisi koskemaan vain uusia eläketapauksia. Sekin on erittäin väärin niitä ihmisiä kohtaan, jotka nyt jo ovat eläkkeellä, koska vanhat ikäluokathan ja veteraani-ikäluokat juuri ovat niitä, joilla ei ole ollut mahdollisuutta saada suurta työeläkettä. He tästä kärsivät. Ihmettelen, että ed. Skinnari yrittää antaa näin harhaanjohtavaa tietoa siitä, mitä hallitus aikoo esittää.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä täytyy ihmetellä kahta edellistä puheenvuoron käyttäjää, edustajia Louvoa ja Skinnaria. Veteraanien asiasta on puhuttu jatkuvasti juhlapuheissa ja eri yhteyksissä vuositolkulla, ja veteraanijärjestöt kävivät valiokunnassa pyytämässä, että voitaisiin jo vihdoinkin ja viimein korjata tämä asia kuntoon yksimielisesti.

Mutta nyt hallitus esittää tällaista välimuotoa taas kertaalleen, niin kuin aikaisemminkin, jolla korjataan vain muodollisesti, mutta veteraaneja poistuu joukostamme tuhansia vuosittain. Tällä pelataan vain aikaa ja säästetään rahaa, kun hallitus on samanaikaisesti verolaellaan kerännyt ihmisiltä toistakymmentä miljardia markkaa rahaa, jotka osin myös koskevat veteraaneja, koska vähillisiä veroja on kiristetty. Minusta on väärä tapa, että tällä tavoin ihmisiä ja ihmisryhmiä harhautetaan. Muutama prosentti aina silloin tällöin annetaan.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Stenius-Kaukoselle todeta, että eiväthän eläkkeet suinkaan voi pienetä, kun jo eläkekomitea 87:n mukaan siihen uudistukseen, että ne nousisivat 85 prosenttiin lisäosasta, käytettäisiin 200

miljoonaa lisää rahaa. Miten ne silloin voisivat pienetä? Totta kai vielä tästä olisi hyvä mennä pitemmälle, ja sitähan hallitus miettii. Esimerkiksi se, että kaikilla sellaisilla henkilöillä, joilla tämä alenema jo on, se nostettaisiin vähintään tälle tasolle, olisi hyvä parannus.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu hieman oudosti tietysti, että opposition edustajat ovat tietävinään paremmin kuin hallituspuolueiden edustajat, mitä hallituksen edellytetään tekevän. Esimerkiksi sitä, että neljäs vaihe koskisi vain uusia eläkkeitä, sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä nimenomaan ei hyväksy. Totta kai joku voi suunnitella, että tämä koskisi vain yhtä osaa eläkeläisistä, mutta nimenomaan SDP:n eduskuntaryhmän budjettitavoitteissa on tämä asia mainittu.

Muutoinkin tämä asia tietysti on tulossa ensi vuoden budjetin yhteydessä eduskuntaan, ja eduskunnassahan se on nimenomaan sen takia, että hallitus on varmasti myös opposition toiveista mutta nimenomaan hallituspuolueiden eduskuntaryhmien vaatimuksesta tuonut tämän esityksenä, parantanut eläketurvaa. Eihän olisi tätä keskusteluaakaan, ellei eläketurvaa oltaisi tällä hetkellä parantamassa, mikä on ihan oikein.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy ihmetellä, että ed. P. Leppänen ihmetteli ed. Louvon puheenvuoroa, koska puheenvuorossaan ed. Louvo hyvin asiallisesti ja asiantuntevasti osoitti, miten nykyinen hallitus on tehnyt enemmän veteraanien aseman kohentamiseksi kuin on tehty lukuisten aikaisempien hallitusten aikana yhteensä. Eräs osoitus siitä on se esitys, joka tällä hetkellä on käsittelyssä.

Ed. Louvo kiinnitti huomiota myös siihen arvostukseen, jotka tämän päivän suomalainen yhteiskunta paremmin itse asiassa kuin suomalainen yhteiskunta vielä parikymmentä vuotta sitten osoittaa veteraaneja ja sodissa Suomen itsenäisyyden ja vapauden puolesta taistelleita kohtaan. Aivan upea on muutos esimerkiksi 1970-luvun ilmapiiriin, jolloin ed. Stenius-Kaukosen aatetoverit hallitsivat tämän kaltaisista asioista käytyä keskustelua nuorison piirissä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louvo

totesi, että kun 200 miljoonaa tulee lisää, niin täytyyhän kaikilla nousta. Tarkennan puheenvuoroani. Tarkoitin sitä, että kun eläkeläispuolisoista vasta yksi on eläkkeellä, häntä pidetään yksinäisenä eläkkeensaajana. Hänelle maksetaan 100 prosentin lisäosa. Mutta kun toinen puolisoskin tulee eläkkeelle, kummankin puolison lisäosa lasketaan 81 prosentin säännön mukaan. En tarkoittanut sitä, että niiden eläke huononee, jotka nyt saavat, vaan tarkoitin sitä, että jatkossa kumpikaan ei enää tule saamaan 100 prosentin lisäosaa, vaan prosenttiluku tulee olemaan 85. Näin ollen nykytilanteeseen verrattuna tulee huononnus.

Haluan vielä kiinnittää huomiota ed. Skinnarin puheenvuoron johdosta siihen, että hän esittelee sosialidemokraattien budjettitavoitteita, mutta meillä on jo tämän vuoden budjetin perusteluissa hyväksytty määrätyt hallituksen tavoitteet, miten kansaneläkeuudistusta viedään eteenpäin. Siellä ei ole tätä sosialidemokraattien tavoitetta hyväksytty. On tietysti hyvä, jos esitys tämän verran paranee siitä kriittistä, mitä hallituksen suunnitelma on saanut aikaiseksi, mutta se ei vielä tee hallituksen esityksestä hyvää.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tämä asia tuli kyllä aika tavalla selväksi jo keskustelun aikana — taikka sitten ei, se tuli mahdollisimman epäselväksi. En sitä puheenvuorossani sen enemmälti ala selvittämään.

Veteraanasiahan on tunnetusti Suomen maaseudun puolueelle ollut ihan kunnia-asia, niin kuin vanhasta televisiomainoksesta muistetaan, mutta en vertaa sitä siihen, koska se olisi kohtuutonta. Ihan muutaman sanan haluan tästä asiasta lausua.

Erityisesti minua huvittaa se opposition, etenkin keskustan taholta, esitetty populismi. Näin arvelisin asian olevan, vaikka se tällaista kunnianarvoisaa puoluetta tässä vaiheessa koskee. Esimerkiksi kun veteraanasiaien neuvottelukunnassa 29.3.1990 ed. Kettusen mukaan kello 13 aikaan aika tarkasti ed. Kettunen esitti kannanotoksi, että ylimääräinen rintamalisä nostettaisiin 30 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosan määrästä, vain yksi varaedustaja asettui häntä kannattamaan. Myöskään keskustan edustajalta siellä, oliko hän nyt Vesterinen tai kuka hyvänsä, ei

tassut noussut tässä asiassa lainkaan. Se jäi siis vain ed. Kettusen esitykseksi.

Nyt täällä on puhuttu 30 prosentista, kun tiedetään, että hallitus tällä päätöksellä nostaa — taikka eduskuntahan sen nyt nostaa — 17,5 prosenttiin ja että sitovasti on luvattu nostaa ylimääräisen rintamalisän määrä 22,5 prosenttiin. Totta kai seuraava on sitten 30 prosenttia. Jos se olisi nostettu 30:een, keskustan ja muun opposition sama laulu olisi ollut tuossa 40—50 prosentin tasolla. Tämä on todella huvittavaa, mutta tällaistahan tämä eduskunta on, täytyyhän täällä huvittavaakin välillä olla, muutenhan tämä käy vähän liian yksitoikkoiseksi.

On selvästi todettava se asia, että ylimääräisestä rintamalisästä on puhuttu vuosikaudet. En tiedä, kuinka kauan on puhuttu. Siellä on kaikenlaisia lausuntoja, entisen ministerin Kuuskoski-Vikatmaan markan ylimääräinen rintamalisä minimissään. Näihin nyt ei kannata enää tässä vaiheessa puuttua; suorastaan huvittaviakin kannanottoja näiden asioiden suhteen. Nyt, kun tämä hallitus nostaa jo päätetyn mukaisesti sekä sitovan lupauksen mukaisesti ylimääräisen rintamalisän kolminkertaiseksi, sama laulu täällä on. Mikään muu hallitus ei ole pystynyt tätä tekemään, ja uskon, että seuraavat hallitukset eivät pysty varmasti tähän, mihin tämä kovin porvarilliseksi väitetty hallitus. Tämä pitää aina huomioida: siis kolminkertaiseksi, ja se on merkittävä asia.

Mitä tulee kansaneläkeuudistuksen neljänteen vaiheeseen tai kansaneläkeuudistukseen, siinäkin oppositio nyt ottaa pieniä tapailuja hallituksen perässä, tosin virheellillä tiedoilla, niin kuin on aika paljon huomattu. Tästäkin haluan lausua sen, että tämä asia on myöskin ollut Suomen maaseudun puolueelle ja sen eduskuntaryhmälle erittäin tärkeä. Viime kesästä saakka tätä asiaa on taholtamme ajettu eteenpäin, sitä ei kukaan voi kiistää. Hallitus on tehnyt myöskin periaatepäätöksen eläkeuudistuksen toteuttamisesta vuonna 1991 eräiltä osin, mikä ei vastaa täysin toki kansaneläkeuudistuksen neljättä vaihetta. Tämä asia on tässä vaiheessa ministeriössä budjetin yhteydessä tietävästi valmisteilla.

Asiasta on keskusteltu hallituspuolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajien kokouksessa, ja siellä on pöytäkirjaan saneltu Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmän

vaatimus siitä, miten tämä asia toteutetaan. Se tulisi maksamaan 1 010 miljoonaa markkaa eläkepuolisoiden eläkkeiden lisäosan yhteensovittamisen osalta sekä siihen lisäksi 155 miljoonaa markkaa, mikä aiheutuisi asumistukeen lisättävistä varoista. Tämä merkitsee sitä, että eläkkeellä olevat puoliset, sen jälkeen kun toinenkin puoliso jää eläkkeelle, sekä tietysti yksinäiset kansaneläkkeen nauttijat saisivat lisäosan 100 prosentin suuruisena eli täysimääräisenä. Esityksen ansiosta asumistukeen oikeutettujen määrä kasvaisi ja asumistuen määrä myös jonkin verran kohoaisi, ja siihen tuo 155 miljoonaa markkaa käytettäisiin.

Meidän vaatimuksemme on 100 prosenttia, siis täysi lisäosa. Minä en tarkoita tiedä, koska muut hallituspuolueet eivät ryhmäjohtajien kokouksessa ole lyöneet korttejaan pöytään, mikä on heidän näkemyksensä, mutta meidän näkemyksemme tulee olemaan loppuun saakka tämä eli täysimääräinen korotus.

Jos tämä hallitus vielä tämän toteuttaa sen lisäksi, mitä ylimääräisen rintamalisän kohdalla on tehty, niin tämä on ollut todella hyvä hallitus nimenomaan vähäosaisia kohtaan, sekä aina syrjittyjä rintamaveteraaneja että myös kansaneläkettä nauttivia kohtaan. On lähdettävä siitä, kun täällä on ehdotettu, että aloitetaan kansaneläkeuudistus rintamamiesten osalta, kyllähän se tietysti hyvä on näinkin, mutta jos se aloitetaan pelkästään rintamamiesten osalta, muut jäävät taas vuosikausiksi asian ulkopuolelle. Sen takia meidän eduskuntaryhmämme lähtee siitä, että uudistus on toteutettava kaikkia kansaneläkeläisiä koskien tässä vaiheessa vuoden 1991 budjetissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Väistö ed. Stenius-Kaukon kannattamana ehdottanut vastalauseeseen sisältyvää perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 49 ei-ääntä; poissa 70. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaalivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvalain 22 §:n ja työttömyyskassalain muuttamisesta sekä laiksi koulutus- ja erorahastosta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 46
Lakialoite n:o 25/1987 vp.
Toivomusaloitteet n:ot 927, 1000 ja 1033/1987 vp. sekä 664 ja 760/1988 vp.
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 14
Suuren valiokunnan mietintö n:o 47

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Viitataan toisessa käsittelyssä käytyyn keskusteluun, jossa muistutin edustajia eduskunnan perusturvatyöryhmän yhteisistä kan-

nanotoista 2 päivältä kesäkuuta 1989. Silloin esitettiin yksimielisesti, miten työttömyyspäivärahaa tulisi kiireellisesti korottaa. Ottaen huomioon tulopoliittisissa ratkaisuissa vielä toteuttamatta olevan 3 markan korotuksen olen vain hieman muotoillut tätä, mutta tämä on asiasisällöltään täsmälleen sama kuin perusturvatyöryhmän, siis eduskunnan oman kaikkien eduskuntaryhmien yhteisen työryhmän, yksimielinen esitys.

Ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että tulopoliittisissa ratkaisuissa sovitun työttömyysturvan peruspäivärahan kolmen markan tasokorotuksen lisäksi peruspäivärahaan tehdään kiireellisesti sellainen tasokorotus, että työtön ei joudu jatkuvasti turvautumaan toimeentulotukeen. Puolison tulojen vaikutus päivärahan saamiseen tulee asteittain poistaa.”

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten sosiaalivaliokunnassakin ed. Stenius-Kaukonen toi täällä esille asian, joka sinänsä on ihan oikein. Tätä tarkoitusta silmälläpitäen sosiaalivaliokunnan mietintöön nimenomaan laitettiin seuraava kappale: ”Työttömyysturvan parantamista on jatkettava osana kansalaisten perustoimeentuloturva. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan on vuoden 1991 tulo- ja menoarviossa tarkoitus edelleen korottaa työttömyysturvan perusturvaa. Työttömyysturvan peruspäivärahan nostaminen on tärkeä osa kansalaisten vähimmäistoimeentuloturva. Hallituksen on jatkettava toimenpiteitä työttömyysturvan peruspäivärahan korottamiseksi.”

On tietysti ymmärrettävää, että oppositio haluaa tämän ponnen muodossa, mutta sama asia on sosiaalivaliokunnan mietinnössä.

Ed. Koistinen: Arvoisa puhemies! Nimenomaan oppositio haluaa, että tämä asia tulee ponnen muotoon, joten kannatan ed. Stenius-Kaukonen tekemää lausumaehdotusta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Muistutan vain ed. Skinnarille, että me olisimme olleet valmiit korottamaan näitä markkamääriä valiokunnassa, kun asiaa käsiteltiin. Ihmettelemme todella suuresti sitä,

että hallitusryhmien edustajat vain puhuvat ja puhuvat ja lupaavat ja lupaavat eivätkä ole koskaan valmiit toteuttamaan näitä lupauksia. Olisi korkea aika tehdä se nimenomaan, kun puhutaan työttömyysturvan peruspäivärahasta, joka ei tarjoa kuin vajaan 1 800 markan nettotulon tämän hallituksen esittämän korotuksen jälkeen, joka tulee heinäkuun 1 päivänä voimaan. Puhuisitte yhtä kauniisti nyt, kuin puhuitte rintamaveteraanista, ja tekisitte myös joskus jotakin. Tämän eduskunnan aikana ei ole tehty mitään muuta kuin tämä 2 markan tasokorotus, mikä tähän hallituksen esitykseen sisältyy.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! En voi olla puuttumatta erääseen asiaan. Mekin kannatamme sitä, että henkilölle, joka ei saa työtä, täytyy yhteiskunnan taholta turvata kohtuullinen toimeentulo. Mutta niissä listoissa, joissa puhutaan työttömistä, on paljon sellaisia henkilöitä, jotka ovat työkykyisiä mutta eivät ole työhaluisia.

Sanon niin kuin aikaisemminkin, että työttömyysturva on pidettävä sillä tasolla, että ihminen ei näe nälkää vaan saa kohtuullisen elintason. Mutta jossakin vaiheessa tulee sekin vaihe, jolloin sosiaalipummit tulee työttömyyskortistoista poistaa. Miten se tapahtuu, sitä en tiedä, mutta ainahan voi tällaisen ajatuksen heittää ilmaan. Mutta ei rehellisiä, työtä haluavia työttömiä henkilöitä, se on selvä asia. Mutta siellä on paljon sellaisia henkilöitä, jotka elävät yhteiskunnan kustannuksella, jopa ovat kehittäneet taiteen siitä asiasta, jotta pääsisivät yhteiskunnalta nyhtämään mahdollisimman paljon rahaa, eikä työhaluja ole nimeksikään, mutta työkykyjä kyllä.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kun edellisen asian yhteydessä ed. Aittoniemi totesi, että on hyvä hallitus, niin siihen voisi lisätä, että se on hyväosaisten hyvä hallitus. Kun ajatellaan, että työttömille annetaan nyt 3 markan tasokorotus, sehän on suorastaan hävytöntä niitä ihmisiä kohtaan. Niitä ihmisiä, jotka työtä vieroksuvat, on varmasti hyvin vähän siinä joukossa, joka on tällä hetkellä työttömänä. Sen tietää, kun käy työvoimatoimistossa kyselemässä tilannetta. Heidät yleensä ohjataan muille aloille, jos he eivät ota työtä vastaan, ja tulee

karenssi päälle, mutta nähtävästi SMP:n edustajat eivät siellä kovin usein ole vierailleet.

Kun ajatellaan, että henkilöitä taas siirretään luukulta luukulle, koska pääsääntöisesti sellainen henkilö, joka on perusturvan varassa, joutuu hakemaan sosiaaliturvaa, on ihmisarvoa alentavaa ja nöyryyttävää kierrättää heitä luukulta luukulle. Se tulee yhteiskunnalle hyvin kalliiksi siitä syystä, että eri virkailijat joutuvat asioimaan näitten henkilöitten kanssa. Apu tulisi saada riittävän korkeana ja yhdeltä luukulta, niin kuin perustoimeentuloturvatyöryhmä yksimielisesti viime keväänä esitti. Mutta tässäkin yhteydessä nähdään taas poliittinen halu, halutaanko antaa ihmisille todellista perusturvaa vai eikö haluta.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Jos ajattelee ed. Aittoniemen ajatuskuviota hyvistä ja huonoista työttömistä, silloin voitaisiin hieman laajentaa sitä ajatuskuviota siten, että meillä on myös hyviä ja huonoja poliiseja mutta huonotkin poliisit saavat palkkaa eikä heiltä sitä oteta pois, samoin on myös hyviä ja huonoja kansanedustajia ja hekin saavat kaikki palkkaa. Tässä suhteessa ed. Aittoniemi jättää ulkopuolelle vain ne vähäosaiset ihmiset, jotka työelämästä on siirretty pois ilman omaa syytään. He eivät ole syyllisiä siihen, että tässä maassa on niin voimakas rakennemuutos kuin tällä hetkellä on. Sen vuoksi heidän elintasonsa tulisi turvata. Sellaisessa tilanteessa, jossa porvari ei sitä turvaa, se pitäisi yhteiskunnan tehdä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. P. Lahtinen on ihan oikeassa. On huonoja poliiseja, keskivertoisia ja hyviä poliiseja. Mutta jos he yrittävät tehdä tehtävänsä, he kelpaavat olemaan poliisilla, mutta retkupoliiseja ei kannata pitää, vaan heidät pitäisikin nykyistä nopeammin heittää pihalle poliisin hommista, ettei synny sellaisia asioita kuin on ehkä viime aikoina tapahtunut. Se poliisiasiasta.

Kansanedustajista puolet putoaa pois ensi kerralla, ja huonot putoavat ja paremmat pääsevät. En tiedä, kenen porukassa ed. P. Lahtisen kanssa ollaan. Sen aika näyttää.

Minä sanon sen, että työttömien asemaa ei kukaan kadehdi. Mutta sellaiset, jotka ovat työkyvyttömiä ja työhaluttomia, eivät kuulu

työttömyyskortistoon, vaan he ovat sosiaalivuon puolella. Ei siinä tarvitse monella luukulla silloin juosta. Niille, jotka ovat työkykyisiä ja työhaluisia mutta eivät saa työtä, maksetaan työttömyyskorvausta. Se on eri asia. Eri asia ja ongelma ovat silloin ne, jotka ovat työkykyisiä mutta työhaluttomia, ed. P. Lahtinen. Se on ongelma, miten se hoidetaan. Mutta toinpahan asian nyt keskusteluun, koska se näin mukavasti näyttää herättävän kiinnostusta. Tulipahan keskustelua, enkä muuta ajatustani yhtään, ja sitä ei 3 markkaa muuta miksikään. Minä sanon, että se on liian vähän ja työttömyyskorvaus on liian pieni sellaisille henkilöille, joille se laillisesti kuuluu, jotka sitä tarvitsevat. Mutta niille, jotka kepulikonsteilla ottavat työttömyyskorvauksen yrittämättäkään tehdä työtä ja haluamatta tehdä työtä, se ei kuulu.

Ed. Louvo: Herra puhemies! Ed. P. Lahtiselle haluan todeta, kun hän sanoi, että esitys ei anna turvaa sellaisille työttömille, jotka ilman omaa syytään joutuvat työttömiksi, että esitys antaa aikamoisen turvan. Koko tässä keskustelussa on unohdettu toinen osa esityksestä, joka on se, että esityksen myötä koulutustuki uudelleen koulutuksessa, jota nyt tarvitaan juuri rakennemuutoksessa, nousee niin suureksi, että yhdessä ensi vuoden alusta toteutetun aikuisten opintotuen kanssa on mahdollista saada jopa 90 prosentin korvaus palkasta nettona, ja se on hyvin merkittävä uudistus.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Viime vuosina on voitu Suomessakin parantaa työttömyysturvaa myös osittain peruspäivärahan kohdalla. Mutta toki meidän suomalaisten on muistettava, että yleisestä pohjoismaisesta tasosta me olemme olleet hyvin huomattavasti jäljessä. Sen vuoksi ne pyrkimykset ja mielipiteet, joita täällä esitetään työttömyysturvan parantamiseksi, ovat oikeutettuja, jos niitä katsellaan pohjoismaisen hyvinvointivaltion näkökulmasta.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Kysymyksen on perustoimeentuloturvan tasosta eikä siitä, onko joku enemmän taikka vähemmän työhaluinen saadessaan työttömyysturvaa. Perustoimeentuloturvan taso

Suomessa on liian alhaalla. Sitä pitäisi huomattavasti korottaa.

Olen ymmärtänyt, että SMP ennen oli perustoimeentuloturvan kannalla, mutta näyttää siltä, että tällä hetkellä nykyinen SMP ed. Aittoniemen johdolla ei enää halua tukea perusturvaa ja työttömyysturvakin on liian korkea. Ed. Aittoniemen populismi minua hieman hämmästyttää. SMP on näköjään lähtenyt todella huonoille teille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelu on ed. Stenius-Kaukonen ed. Koistisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että tulopoliittisessa ratkaisussa sovitun työttömyysturvan peruspäivärahan kolmen markan tasokorotuksen lisäksi peruspäivärahaan tehdään kiireellisesti sellainen tasokorotus, että työtön ei joudu jatkuvasti turvautumaan toimeentulotukeen. Puolison tulojen vaikutus päivärahan saamiseen tulee asteittain poistaa."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukonen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 75 jaa- ja 49 ei-ääntä; pois 75. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaalivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 17 ja 21 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 258/1989 vp.

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta on työskennellyt aktiivisesti käsitellessään lakia ammatillisten oppilaitosten tuntikehysjärjestelmästä. Valiokunta sai lain ja sen esityksen yksimielisesti läpi, mikä on aika harvinaista eduskunnassa nykyisin. Valiokunta teki mietintöön joitakin vahvoja lausuntoja ponsien muodossa, mikä mielestäni selvittää lain soveltamista käytännössä, mikäli epäkohtia syntyy lain voimaantulon jälkeen.

Tuntikehysjärjestelmän voimaantuloajan kohta on hyvin ongelmallinen siksi, että asetusten antaminen jää varsin myöhään, ja toiseksi siksi, että keskiasteen koulunuudistuksen toimeenpano on valitettavasti vielä eräillä aloilla kesken, lähinnä sosiaalialan ja terveydenhoito-oppilaitoksissa. Näissä ei siten vielä voi olla muutamia kokeiluoppilaitoksia lukuun ottamatta käytännön kokemuksia uusien opetussuunnitelmien vaatimasta opetustuntien kokonaismäärästä. Tästä huolimatta tuntikehysjärjestelmään voidaan luottavaisin mielin siirtyä jo ensi lukuvouden alusta.

Tuntikehysjärjestelmää on valmisteltu pitkään ja laajalla pohjalla siten, että kaikki osapuolet ja oppilaitosten edustajat ovat olleet mukana valmistelussa. Kokeiluja on järjestetty. Koulutustilaisuuksia on myös pidetty. Kun lisäksi lähtökohtana on se, että tuntien kokonaismäärä pidetään likipitään ennallaan ja kun oppilaitoskohtaisissa loppu-

tuloksissakin pyritään aikaisemman ja uuden järjestelmän välisten erojen minimoimiseen, muutoksen vastaanottaminen käytännössä varmastikaan ei tule olemaan ylivoimainen.

Sosiaalialan ja terveydenhuollon oppilaitostenkin kohdalla arviot tuntitarpeesta on tehty uusien opetussuunnitelmien pohjalta, joten niissäkin ollaan vielä niin varmallalla pohjalla kuin mahdollista. Jos sitten käy ilmi, että arvioissa on erehdytty, on selvää, että korjaukset suoritetaan heti ja tuntikehystä tarpeen mukaan tullaan tarkistamaan. Näin pitää tietenkin menetellä kaikkien oppilaitosmuotojen kohdalla, jos syytä siihen on.

Täytyy muistaa, että tuntikehysjärjestelmän kehittäminen tulee vaatimaan aika paljon toimenpiteitä liittyen ammatilliseen koulutusjärjestelmään ja on sinänsä verrattuna esimerkkinä peruskouluun ja lukioon erittäin vaikea ja konstikas tehtävä, johon ilman muuta liittyy joitakin epävarmuustekijöitä. Tuntikehysjärjestelmään siirtymistä kohtaan epäröintiä on esitetty myös alueellisista ja aloittaisista lähtökohdista. Väestöpohjaltaan pienillä ja harvaanasutuilla alueilla on pelätty valtakunnallisen tuntikehyskaavan soveltamisen aiheuttavan ongelmia.

Eräillä sellaisilla aloilla, joilla pohditaan parhaillaan vakavaa oppilaspulaa, kuten kone- ja metalliteknikassa ja maataloudessa sekä myös metsätaloudessa, on niin ikään kannettu huolta koulutuksen järjestämismahdollisuuksien jatkamisen puolesta. Opetusministeriön asetuskäytännöllä lähtevät siitä, että perusrasurit luodaan myös pienille aloitusryhmille ja ettei ryhmäkoon putoaminen alle sen rajan, joka ei enää anna tunteja, heti tuo tuntimäärän menetyksi. Siirtymävaiheessa tarkastelujaksoa on tarkoitus pidentää kolmeen vuoteen.

Tietenkin voi käydä niin, että pysyväminkin oppilasmäärät putoavat alle kriittisen rajan. Tällöin kysymystä saatetaan joutua katsomaan myös elinkeino- ja työvoimapolitiittisista näkökulmista ja alueellisesti tai jopa valtakunnallisestikin. Silloin on kysyttävä, lopetetaanko koulutus kokonaan vai onko elinkeino- ja työvoimapolitiittisesti välttämätöntä yrittää kouluttaa se vähäinenkin väki, joka tällaiseen ja tällaiseen koulutukseen hakeutuu. Sen takia on tärkeää, että opetusministeriön suunnitelmiin tuntikehysasetuksista sisältyy sellainenkin mahdollisuus, että

tällaisessa tilanteessa voidaan, jos siihen päädytään, turvata tuntivoimavarat myös pääsääntöisistä laskentakaavoista poikkeavalla tavalla. Tietenkin tätä mahdollisuutta voidaan käyttää vain erityisen painavista syistä.

Arvoisa puhemies! Tuntikehysjärjestelmä merkitsee päätösvaltan siirtoa oppilaitoksiin. Opetusministeriön suunnitelmien mukaan tämän linjan toteuttamisessa mennään varsin pitkälle lähtien siitä, että oppilaitoksiin luotetaan ja että niissä osataan tehdä oikeita ja järkeviä ratkaisuja. Tämän mukaisesti esimerkiksi oppilaanohjauksen ja tukiopetuksen voimavarat sisältyvät opetustuntien kokonaismäärään eikä asetuksilla ole tarkoitus säätää, kuinka suuri osa tunneista näihin tarkoituksiin on ohjattava.

Tämä on suuri muutos nykytilanteeseen, jossa oppilaitokset pannaan vakavan haasteen ja vastuun eteen. Oppilaanohjaus ja tukiopetus ovat niin tärkeitä ja vakavia asioita, että ilman muuta selvää on, että oppilaitosten ratkaisuja tullaan tarkasti seuraamaan. Jos niihin ei olla tyytyväisiä, joudutaan palaamaan ehkä lähemmäksi nykyistä tilannetta, jossa oppilaanohjauksen ja tukiopetuksen voimavarat sanellaan ylhäältä käsin uudelleen.

Ed. Rynänen: Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen tuntikehyslakia on odotettu, ja tämän lainmuutoksen mahdollistama tuntikehysjärjestelmään siirtyminen on sinänsä hyvin myönteinen asia. Se siirtää opetusjärjestelyjä koskevaa päätösvaltaa oppilaitostasolle ja antaa sillä tavalla mahdollisuuksia oppilaitosten pedagogisen toiminnan kehittämiseen. Oppilaitokset voivat näin joustavasti muodostaa pieniä ja suuria ryhmiä aina opetustilanteen vaatimusten mukaisesti, ja voimavarojen käyttöä voidaan silloin tehostaa ottamalla paremmin huomioon esimerkiksi opettajien erityistaidot ja oppilaitoksen tilojen antamat mahdollisuudet.

Kun oppilaitosten opetustunnit määräytyvät laskennallisesti valtakunnallisten oppilasmääräkeskiarvojen perusteella, malli on hyvä ja joustava sellaisille oppilaitoksille, joilla on tädyt opetusryhmät. Vaikeuksiin joutuvat sen sijaan pienet oppilaitokset ja ne, joissa on ns. epäsuosittuja linjoja. Uhkana onkin sekä elinkeinopoliittisesti että aluepoliittisesti tärkeiden linjojen lakkaaminen, ja vaaravyöhykkeessä ovat monet koti- ja laitostalousop-

pilaitosten, maatalousoppilaitosten, metsätalousoppilaitosten, käsi- ja taideteollisten oppilaitosten linjat, myös yleisten ammatillisten oppilaitosten metalli- ja rakennusalan linjat.

Haja-asutusalueilla on voitava toteuttaa elinkeinoelämän vaatimaa koulutusta keskimääräistä pienemmillä opetusryhmillä. Ase- tusluonnoksen mukaan opetusministeriö tekee päätöksen siitä, milloin koulutus voidaan aloittaa alle säädetyn minimikoon. Lääninhallituksilla on kuitenkin alueensa tarpeiden ja ammatillisen koulutuksen paras asiantuntemus. Siksi olisikin toivottavaa, että jokais- ta läänin kohti voitaisiin määritellä läänikoh- tainen tuntiresurssi juuri nämä erityisolosuht- eet huomioon ottaen. Lääninhallitus voisi päättää tämän tuntipankin käytöstä itsenäi- sesti läänin elinkeinoelämän tarpeiden perus- teella. Näin alueellisesti talouselämän kan- nalta tärkeiden mutta ehkä väliaikaista op- pilaspulaa potevien koulutusalojen jatkuvuus voitaisiin hyvin joustavasti turvata.

Koko sivistysvaliokunta tunsi suurta huol- ta resurssien riittävydestä. Pari kolme ar- mon vuotta ei riitä varmistamaan koulutetun työvoiman saantia kaikilla aloilla ja alueilla. Siksi valiokunta mietinnössään edellyttääkin hallituksen huolehtivan siitä, että opetusmi- nisteriö todella tarvittaessa käyttää toimiva- taansa aloitusryhmän vähimmäiskoon pie- nentämiseksi, ja luontevimmin tämä kävisi juuri edellä esitetyn läänin tuntipankin kaut- ta.

Kun peruskoulussa siirryttiin tuntikehys- järjestelmään, kokonaisvoimavaroja lisättiin. Ammatillisen koulutuksen arvostuksesta ker- tonee se, että voimavaralisäystä ei nyt ole turvattu. Tuntien kokonaismäärän lisäyksel- lä pitäisi turvata, että mikään oppilaitosryh- mä tai pääsääntöisesti yksittäinen oppilaitos- kaan ei menetä tunteja nykyiseen käytäntöön verrattuna. Lisäystarpeet pitäisi siis tyydyt- tää lisäämällä ammattiopetuksen kokonais- voimavaroja eikä vähentämällä muiden op- pilaitosten voimavaroja. Esitämmekin, että valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioon otetaan 180 miljoonan markan määräraha ammatillisten oppilaitosten tuntikehysjärjes- telmän lisävoimavaraksi.

Osan lisävoimavarasta oppilaitokset tarvit- sevat oppilaitoskohtaiseen suunnitteluun. Ammatillisissa oppilaitoksissa on lukuisasti tehtäviä, mm. yhteydenpito työelämään, har-

joittelun ohjaus, opetussuunnitelmien laadinta, asiakastyötoiminta, välineistön huolto, kalustohankinnat, oppilashankintaan liittyvä yhteydenpito jne., joihin esimerkiksi johtokunnan erillispäätöksellä jakamaa suunnitteluaikaresursseja tarvittaisiin.

Tuntikehys perustuu keskimääräiseen tehokkuusajatteluun. Oppilaanohjaus ja tukiopeus kuuluvat kokonaiskehykseen. Jos yksittäisen oppilaitoksen saama kokonaisresurssi on pieni ja jos jostakin joudutaan tinkimään, on hyvin suuri vaara, että juuri oppilasta tukevat voimavarat häviävät.

Oppilaanohjaus ja tukiopeus ovat kuitenkin osoittautuneet välttämättömiksi ammatillisissa oppilaitoksissa. Ammatillisiin oppilaitoksiin on 1980-luvulla koulutettu lähes 700 oppilaanohjaajaa, jotka hoitavat ohjaustyötä opetustyönsä ohella samoin kuin lukioissakin tehdään. Lukion ja ammatillisten oppilaitosten oppilaanohjaajien yhteistyötä ei saa vaarantaa, vaan sitä on edelleen kehitettävä.

Sivistysvaliokunta halusi voimakkaasti korostaa oppilaanohjauksen ja tukiopeuksen merkitystä ja edellyttää hallituksen myös osoittavan riittävät voimavarat näihin tehtäviin esimerkiksi määrittelemällä tuntikehyksessä erilliset kiintiöt oppilaiden tukemiseen juuri oppilaanohjauksen ja tukiopeuksen avulla.

Erityisopetuksen tarve vaihtelee hyvin suuresti, ja tuntikehysjärjestelmässä tämä tarve huomioidaan myöntämällä lisävoimavaroja. Erityisopetuksen järjestämistavan ratkaisee varsin pitkälle oppilaitos itse. Oleellista oppilaan oikeuksien toteutumiseksi on kuitenkin jälleen voimavarojen riittävyys. Tässäkin asiassa valiokunta yksimielisesti ponnellaan edellyttää hallituksen huolehtivan erityisopetuksen turvaamisesta sitä tarvitseville.

Oppilaanohjaukseen, tukiopeukseen ja erityisopetukseen tarvitaan rahaa, mutta jos näillä lisätoimenpiteillä pystytään turvaamaan useammalle nuorelle ammattitaito ja estämään uhkaava syrjäytymiskehitys, käytetty rahamäärä on yhteiskunnalle erittäin kannattava sijoitus, puhumattakaan sen merkityksestä yksilötasolla.

Ammatillinen koulutus joutuu vastaamaan erittäin suuriin haasteisiin väestörakenteen, työelämän ja kansainvälistymisen nopeissa muutoksissa. Yhteiskunnan on annettava mahdollisuudet vastata näihin haasteisiin turvaamalla riittävät voimavarat sekä nuori-

soasteen että aikuisten ammatilliselle koulutukselle, joka sekin on otettava tuntikehyksen piiriin jatkossa.

Tuntikehysjärjestelmän nopea voimaantulo jo ensi lukukauden alusta 1.8.1990 tuo varmasti ongelmia oppilaitostasolla kaikkialla mutta etenkin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan oppilaitoksissa, joissa on vielä uusien opetussuunnitelmien käyttöönotto kesken. Suunnitelmat valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi mahdollisesti tuntikehysjärjestelmän pohjalta lienevät kiirehtineet tätä voimaantuloa.

Kiireisen aikataulun vuoksi on välttämättöntä turvata tarpeellisin muutoksin järjestelmän käyttöönotto eri oppilaitoksissa, joiden valmiudet tässä vaiheessa ovat vielä hyvin eri tasolla.

Ed. Jääskeläinen: Herra puhemies! Ammatillisten oppilaitosten työskentelyn joustavuutta lisäävä tuntikehysjärjestelmä tulee hallituksen esityksen mukaan käyttöön tulevan syyslukukauden alusta lukien. Uskon, että eduskunta on yksimielinen hyväksyessään tämän lain, josta valiokuntakin oli yksimielinen mietintöä valmistellessaan.

Tuntikehyslakiin tulee sisältymään myös mahdollisuus laajentaa vieraskielisen opetuksen tarjontaa. Tuohan Euroopan yhteisten työmarkkinoiden avautuminen ja lisääntyvä kansainvälinen kanssakäymisemme opiskelijoille yhä suurempia kielitaitovaatimuksia ja parempia kielitaitovalmiuksia. Tuntikehysjärjestelmä antaa oppilaitokselle lisää päätösvaltaa oman työnsä järjestelyssä, koska valtion normeja samalla uuden lain voimaan astuessa puretaan.

Sivistysvaliokunta on ilmaissut huolestumisensa siitä, että oppilaanohjaukseen ja tukiopeukseen tulee riittävästi voimavaroja. Opetusministeriö velvoitetaan seuraamaan voimavarojen käyttöä näihin tarkoituksiin.

Sivistysvaliokunta pitää edelleen tärkeänä myös sitä, että oppilaitokselle turvataan voimavarat opetuksen suunnitteluun, samoin kuin sitä, että erityisopetukseen saadaan lisää voimavaroja.

Ottaen huomioon Suomen kansainvälistymiskehityksen asettamat tarpeet asetetaan ministeriön tehtäväksi turvata ammatillisissa oppilaitoksissa ns. harvinaisten kielten opetus. Tässä yhteydessä tekee mieleni kysyä,

mitä Euroopassa pitää tapahtua, jotta saksan kieli saa entisen, sille kuuluvan arvonsa? Tämä nyt vain tässä kysymyksenä.

Myönteisenä sivistysvaliokunnan mietinnössä on pidettävä sitä, että pienissä opetusryhmissä tapahtuvaan opetukseen suhtaudutaan myönteisesti. Tämä on erittäin tärkeää nimenomaan pohjoissuomalaisen oppilaitosten kannalta, koska siellä on eniten pieniä oppilaitoksia ja pieniä opetusryhmiä. Mikäli alueellisista tai valtakunnallisista elinkeino- ja työvoimapolitiittisista syistä on tarpeen saada koulutettua työvoimaa myös vähemmän kysytyille koulutusaloille, on opetusministeriölle asetettu velvollisuus turvata opetuksen järjestäminen tällaisilla aloilla, vaikka opetusryhmät jäisivätkin säädettyä pienemmiksi.

Aikuiskoulutus ei vielä kuulunut tämän hallituksen esityksen piiriin nimenomaan tuntikehysten osalta, mutta koska ammatillisissa oppilaitoksissa on hyvin useassa sekä nuorisosta koulutusta että aikuiskoulutusta, olisi mielekästä työnjohdon kannalta määritellä opettajien opetusvelvoitteet samoin mitoin mitattuina. Tämän vuoksi valiokunta antoi opetusministeriölle tehtäväksi valmistella ehdotukset myös aikuiskoulutuksen siirtämiseksi tuntikehysten piiriin.

Arvoisa puhemies! Täällä on parissa puheenvuorossa jo todettu, että tämän lain käsittely on kovasti paljon myöhässä, puhumattakaan siitä, että ne asetukset ja ohjeet, jotka tämän lain hyväksymisen jälkeen tullaan kouluille antamaan ovat joka tapauksessa myöhässä. Ja toivoisinikin, että ministeriöstä käsin annettaisiin kouluille, oppilaitoksille, tiedot mahdollisimman nopeasti. Odotusaika ei saa venyä liian pitkäksi, koska työjärjestyksiä tulevaa lukuvuotta varten parasta aikaa kouluissa tehdään.

Mikäli tuntikehys, joka asetuksilla tarkemmin määrätään, osoittautuu joltain osin virheelliseksi, edellytän, että virheisiin puututaan ja korjataan ne hyvin nopeasti, että opetus ei sinänsä siitä kärsi.

Ministeri Kasurinen: Arvoisa puhemies! Kansanedustajat ovat puheenvuoroissaan lausuneet huolensa mm. siitä, mikä on oppilaitosten valmius siirtyä toteuttamaan näin nopealla aikataululla tuntikehysjärjestelmää.

Tältä osin totean, että olemme opetusmi-

nisteriön puolella pyrkineet käyttämään jo tätä aikaa hyväksi, kun laki on ollut eduskunnassa sivistysvaliokunnan käsiteltävänä, niin että oppilaitoksia on informoitu asiasta, tulevista muutoksista. Olen myöskin ymmärtänyt, että oppilaitoksissa on sisäistetty tämä muutos niin, että ylivoimaisia vaikeuksia tämän aikataulun toteutuksessa ei ole. Pyrimme tietysti ottamaan ne toivomukset huomioon, joita sivistysvaliokunta mietinnössään on asiasta todennut.

Totean myöskin sen tässä yhteydessä, että tätä lakia on kovasti odotettu ammatillisten oppilaitosten piirissä. Siksi katsoin tärkeäksi sen, että eduskunta pysyy tässä aikataulussa voimaantulosäännöksen osalta, mitä lakiin oli kirjoitettu. Olen hyvin tyytyväinen, että sivistysvaliokunta monilukuisesta urakastaan huolimatta on saanut lain nyt tähän vaiheeseen.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viimeksi eilen oppilaitoksista käsin kysyttiin, mikä asetuksissa olleista neljästä vaihtoehdosta toteutuu. Luonnoksissa oppilaitoksille on jaettu tietoa, että on olemassa neljä erillistä mallia. Kuitenkaan siellä ei tiedetä, mikä on se malli, joka toteutetaan. Tätä tietoa nimenomaan opetuskenttä tarvitsee, mikä näistä valitaan, otetaan ja ilmoitetaan kentälle.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Ammatillisten oppilaitosten tuntikehystä on pitkään valmisteltu. Varmasti on ollut aiheellistakin käyttää siihen aikaa, koska se on äärettömän laaja ja monipuolinen kenttä, ja ottaen huomioon, että oppilaitoksista osa noudattaa kokeilulukusuunnitelmia, niin tähän ei ole ollut myöskään homogeenista valmiutta ottaa täsmällisesti kantaa. Muun muassa sosiaali- ja terveystieteiden osalla on kokeiluvaiheessa. Sempä takia oppositio äänestettiin. Haluan tämän mainita, kun edellinen puhuja totesi, että mietintö on yksimielinen. Mutta voimaantulosta äänestimme ja näimme, että kun keskiasteen uudistamisen sisäaenajo on tässä vaiheessa, että osa näinkin laajaa kenttää kuin sosiaali- ja terveystieteiden osalla on vielä kokeilulukusuunnitelmien varassa, niin olisi ollut terveellistä ottaa vuosi lisää aikaa ja saada myös neuvoteltua ne epävarmuustekijät pois ja myös resurssikysymykset parempaan kuntoon siirtymävuoden aikana kuin

hallituksen esitys on. Me hävisimme. Oppositio esiintyi yhtenäisenä, mutta kuudella äänellä kymmentä vastaan hävisimme. Tässä suhteessa lähdimme sitten jauhamaan ponsia, joita kiitettävästi yksimielisesti kolme sinne saatiin.

Kysymykseksi jää tietenkin se, mikä yleensä on eduskunnan ponsien merkitys. Meillä on erittäin huonoja kokemuksia sivistysvaliokunnassa opetusministeriön suhtautumisesta eduskunnan ponsiin. Mutta täytyy todeta, että ne kokemukset ovat toiselta opetusministeriön hallinnonalalta. Lähinnä viitataan Lapin korkeakoulun ja Oulun yliopiston kuvaamataidon opettajakoulutukseen liittyviin ponsiin, joista on kysely eri muodoissa, mutta mitään ei vaan tapahdu. Nyt täytyy uskoa, että toinen ministeriön siipi vetää demokratiaa voimakkaammin, laajalaisemmin ja myös herkemällä korvalla loppuun saakka.

Mitkä ovat ongelmakohdat? Edellisissä puheenvuoroissa niihin on viitattu, ja lyhyesti itsekkin haluan niihin nyt palata. Vaikein kysymys on se, miten erityisopetus, tukiopeus ja oppilaanohjaus hoidetaan ammatillisella puolella. Näyttää siltä, että mikäli me emme ennakoivasti tähän vaikeaan kysymykseen kykene puuttumaan, niin meille syntyy rinnakkainen koulujärjestelmä. Tällä hetkellä ylläpitäjistä voin mainita mm. Nuorten ystävät ja Keuhkovammaliiton, joilla on erityisoppilaitoksia eri puolilla maata ja joihin ammatillisista kouluista pudonneita, koulupudokkaita, joudutaan siirtämään ja yritetään tätä kautta heistä tehdä omaan elämään kykeneviä ja yhteiskuntaan työelämään palautuvia nuoria. Tällä hetkellä meillä on sivistysvaliokunnassa myös työllisyyskoulutusta koskeva laki ja aikuiskoulutuskeskuksia koskeva laki. Näin ollen koulupudokkaat joutuvat näiden lakien myötä uudelleen ammatillisiin oppilaitoksiin ja kurssikeskuksiin koulutettaviksi ja ovat tällaisessa oravanpyörässä.

Keskusta olisi mielellään nähnyt, että tässä laissa olisi turvattu heikoimman yhteiskunnan renkaan koulutusetu. Se tapahtuisi ennakoivasti, ei jälkikäteen eikä työllisyyskoulutuskierteen kautta, joka on varmasti ihmisen minäkuva loukkaava ja heikentävä tie. Tämä laki ei sitä varmuudella tuo, koska se jää koulukohtaisen johtokunnan päätöksen varaan, mikäli resurssit riittävät. On oletet-

tavaa, että koulukohtainen suunnittelu, tukiopeus, oppilaanohjaus ja erityisopetus kaikinensa eivät kykene toimimaan sen vähäisen suunnitteluvaram puitteissa, kolmen tuntia, mitä kouluille jää. Silloin tulee voimien koettelemus, katsotaanko sen käyttö johtokunnassa nuoresta käsin vai opettajan suunnittelutarpeesta käsin vai mistä käsin ja mihin se kolme tuntia laitetaan.

Lukion rehtorina henkilökohtaisesti täytyy todeta se, että yleiskoulun puolella tämä asia ratkaistiin aikanaan tuntekehyistä tehtäessä niin, että turvattiin vähimmäiskiintiö, joka tulee käyttää tukiopeukseen ja oppilaanohjaukseen. On kuitenkin kysymys yleiskoulun lukion oppilaista, ja siellä menettely on todettu hyväksi ja oppilasta tukevaksi ja — sanotaanko — koulussa menestymistä ohjaavaksi. Minulla on syvä huoli, koska olen ammatillisten koulujen johtokunnissa ja ammatillisissa neuvottelukunnissa, että jos mihin, niin tälle puolelle tätä olisi tarvittu.

Tässä tullaan nyt siihen hallinnon kehittämisen ajatteluun, että kun delegoidaan ja puretaan säädöksiä ja pudotetaan päätösvaltaa koulutasolle, mikä sinänsä on hyvä asia, niin jossakin vaiheessa törmätään yksilön oikeussuojaan, oikeusturvaan saada opetusta. Minusta nyt liikutaan sillä herkillä alueella, ja minä sydämestäni toivon, että opetusministeriö myös noudattaa eduskunnan sivistysvaliokunnan mietinnön ponnien mukaista tarkkaa valvontaa ja välittömästi puuttuu asiaan. Ei ole varaa pyörittää kolme vuotta taikka ottaa seurantavuotia. Jokainen lapsi ja nuori on itsellensä tärkeä ja vanhemmilleen tärkeä ja ympäristölleen tärkeä, ja näitä väliinputojaikaluokkia ei tule synnyttää ammatillisella puolella.

Toinen iso kysymys, joka olisi tarvinnut vuoden neuvotteluaikaa, on ed. Ryynäsen mainitsema lisävoimavara, jonka karkeasti arvioitu summa olisi 180 miljoonaa markkaa, jota toivomme vuoden 1991 budjettiin. Tällä turvattaisiin erityisopetus, tukiopeus, oppilaanohjaus ja sen lisäksi myös läänikohtainen liikkumavara. Valiokunnassa puhuimme lääninpankista. Sitä emme saaneet läpi, vaan nimenomaan ponnassa todetaan, että opetusministeriö tarvittaessa antaa poikkeuslupia myös pienemmille aloitusryhmille kuin tuo kehys sallii.

No, miksi näitä tarvitaan? Elinkeinopoliittisista syistä ja työvoiman kouluttamisen

takia on tiettyjä aloja, joilla tarvitaan pieniä aloitusryhmiä ja nopeaa koulutusta työvoimatarpeisiin. On aluepoliittiset ja elinkeinopoliittiset syyt. Silloin sen koulutuksen pitää olla hyvin joustavaa, mahdollisimman tehokasta ja myös alueellisesti liikkuvaa. Se vaatii neuvottelumekanismeja. On liian raskasta kulkea karvalakkilähetystönä ympäri maata opetusministeriön eteisessä jonottaen, saataisiinko näitä poikkeuslupia. Usein vastaus on, että ei ole varaa, ei ole rahaa.

Tämä on byrokratiaa ylöspäin kelaava päätös sikäli, että tällä hetkellä väliaikainen koulutus voidaan aloittaa lääninhallituksen luvalla ja päätöksellä. Se edellyttää ammatikasvatushallituksen lausunnon, mutta lääni voi siitä päättää. Nyt me menetämme tällaisen etuuden, joka edellisen eduskunnan aikana saatiin delegoitua alaspäin ministeriöstä ja AKH:sta lääniin. Nyt se vedetään takaisin opetusministeriöön, ja kun tiedämme, että siellä on tiukka valtiovarainministerin kukaron nyöri vielä takana, niin pelkään, että tämä on näennäinen ponsi. Jos näin tulee olemaan, tuntikehys tulee toimimaan koulutuspoliittisena leikkurina. Se hyvin voimakkaasti vähentää haja-alueilla, lähinnä Pohjois- ja Itä-Suomessa, olevaa ammatillisten koulujen lukumäärää, ja linjojen lakkauttaminen on edessä ei vain niillä aloilla, joita ed. Tykkyläinen ja ed. Ryynänen luettelivat, vaan sen lisäksi tulevat vielä kotitalousoppilaitokset ja käsi- ja taideteolliset oppilaitokset.

Näin ollen jatkossa, kun tuntikehystä varmasti joudutaan kehittämään ja seuraamaan ja tekemään lainmuutosesityksiä, olisi syytä harkita lääninpankin kehittämistä niin, että opetusministeriö delegoi hallinnon kehittämisen yleisohjeen mukaisesti päätösvaltaa ja myös resurssin käyttöä lääneille, jolloin se tuo tarvittavaa joustoa ja myös alakohtaista tuntemusta ja ehkä tarkoituksenmukaisempaa rahankäyttöä kuin keskitetty hallinto, jossa voiko sanoa, voimakkaiden ajajien myötä saa se pitäjän ja se koulu, jolla on hyvä asianajaja. Kuitenkin pitäisi olla tasavertaista, että kaikki oppilaitokset tarvittaessa voisivat käyttää poikkeuslupaa pienien opetusryhmienkin alkamiseksi.

Arvoisa puhemies! Opetusministeri on paikalla, ja olisi mielenkiintoista kuulla sivistysvaliokunnan ponsiin tuoreeltaan kannanotto: Missä aikataulussa näitä seurantoja aiotaan

opetusministeriössä tehdä, onko se lukuvuosi tai mahdollisesti yhden ikäluokan läpivienti ammatillisella puolella ja koska on mahdollista saada resurssilisää myös lääninpankkikysymykseen?

Ed. Almgren: Herra puhemies! Huomautan, että kun ed. Renko puhui valiokunnassa käydyistä äänestyksestä, hän tarkoitti asian ensimmäistä käsittelyä. Toisen käsittelyn yhteydessä valiokunta oli, niin kuin mietinnöstä käy ilmi, yksimielinen.

Tulin itse sivistysvaliokunnan jäseneksi vaiheessa, jolloin tämän asian käsittely oli edennyt niin pitkälle, että asiantuntijat oli jo itse asiassa kuultu. Joka tapauksessa havaitsin, että koko valiokuntaakin rasitti jossain määrin epävarmuus juuri niistä asioista, joihin ed. Renko kiinnitti huomiota, ja erityisesti sen vuoksi, että tiedossa oli, että eri oppilaitoksilla on erilainen valmiustila. Huomautin itsekin, että eräille oppilaitoksille ja niiden rehtoreille tulee kyllä hiukan kohtuuton työruuhka sen vuoksi, että valmistelu aika koululla on kovin lyhyt. Mutta lohdutauduin sillä, että rehtoreiden ammattitaito ja opettajien hyvä motivaatio auttavat tässä asiassa niin, että tiukasta aikataulusta huolimatta pystytään toteuttamaan se, mitä hallitus ja sivistysvaliokunta ja myöhemmin eduskunta ovat tarkoittaneet.

Esitin kyllä keskustelun eräässä vaiheessa, että oikeastaan voimaantulosäännös pitäisi kirjoittaa siten, että se oli 1.8.1991, ja hyvän valmiustilan omaavat saisivat tästä pyytää poikkeuksen siten, että ne voisivat siirtyä noudattamaan tuntikehysjärjestelmää 1.8.1990.

Ed. Saarinen: Herra puhemies! Ed. Rengon puheenvuoron johdosta haluan esittää seuraavan kommentin. Hän aprikoi puheenvuoronsa alkuosassa sivistysvaliokunnan mietinnön ponsien merkitystä. Olen sitä mieltä, että kyllä ne nyt on noteerattava. Ne ovat erittäin hyviä ponsia. Uskon, että kun ministerikin on paikalla, niin ne noteerataan entistä paremmin. Pitkän ammatillisissa oppilaitoksissa tapahtuneen työkokemukseni valossa korostan tässä yhteydessä myös sitä, että nimenomaan kokemus on osoittanut, että oppilaanohjaustoiminta, erityisopetus- ja tukiopetustoiminta ammatillisissa oppilaitoksissa on korostuneen tärkeässä asemassa.

Tässäkin mielessä valiokunnan mietintö on kaikin puolin onnistunut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti puolustusasiainvaliokuntaan

12) Asetus 27 päivältä huhtikuuta 1990 rajavartiolaitoksen eräiden sotilasvirkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 6)

13) Asetus 27 päivältä huhtikuuta 1990 rajavartiolaitoksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 7)

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

seuraavaan täysistuntoon

14) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 10 (HE n:o 136/1989 vp.)

15) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5 (HE n:o 234/1989 vp. ja LA n:o 34/1989 vp.)

ensi perjantain täysistuntoon

16) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 (A n:o 5)

seuraavaan täysistuntoon

17) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5 (HE n:o 38)

ensi perjantain täysistuntoon

18) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 (HE n:o 43)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 16.47.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola